

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

Učitelství v rodině Jindřicha Jindřicha
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jiří Soukup
Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor ČJ-D

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Naděžda Morávková, PhD.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 28. června 2019

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval své vedoucí diplomové práce doc. PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D., za její odborné konzultace, cenné rady a připomínky. Můj dík patří také paní Mgr. Monice Filipové z Muzea Jindřicha Jindřicha za poskytnutí archivních materiálů a komentáře a Mgr. Radce Kinkorové ze Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně za přístup k archivním záznamům a jejich doporučení. V neposlední řadě chci poděkovat své rodině za její trvalou podporu.

Obsah

ÚVOD.....	3
1 HISTORIE RODINY JINDŘICHŮ	5
1.1 RODOKMEN RODINY.....	5
1.2 HUDEBNÍ RODINA.....	6
2 VÝZNAM OTCE ALOISE JINDŘICHA	8
2.1 ALOISOVA UČITELSKÁ KARIÉRA.....	8
2.2 VZPOMÍNKY ALOISOVA SYNA.....	10
2.3 HUDEBNÍK ALOIS JINDŘICH	11
2.4 ALOIS JINDŘICH JAKO REGIONÁLNÍ OSOBNOST	11
2.5 ALOIS JINDŘICH V DÍLE JINDŘICHA ŠIMONA BAARA	12
3 HISTORIE ŠKOLY V KLENČÍ POD ČERCHOVEM.....	15
3.1 SLAVNÉ UDÁLOSTI V KLENČÍ.....	16
3.2 VÝZNAMNÍ UČITELÉ A VÝVOJ ŠKOLSTVÍ V KLENČÍ.....	17
4 ŽIVOT JINDŘICHA JINDŘICHA	19
4.1 JINDŘICHOVO DĚTSTVÍ.....	19
4.2 STUDIUM V SOBĚSLAVI	19
4.3 MLADÝ PEDAGOG	21
4.4 HUDEBNÍ PŘÍPRAVA OD VÍTĚZSLAVA NOVÁKA	21
4.5 KLAVÍRNÍ VZDĚLÁNÍ OD KARLA HOFFMEISTERA	22
4.6 ZKUŠENÝ UČITEL	23
4.7 JINDŘICHOVA PEDAGOGICKÁ ANGAŽOVANOST A METODIKA	24
4.8 VĚRNÝ CHOD	26
4.9 JINDŘICHŮV KULTURNÍ ŽIVOT.....	26
4.10 MEZI HUDEBNÍKY.....	28
4.11 KAREL A EMIL BURIANOVI A JINDŘICH.....	29
4.12 EMA DESTINOVÁ A JINDŘICH	30
4.13 JAROSLAV VRCHLICKÝ A JINDŘICH	30
4.14 BOŽENA HEZKÁ	32
4.15 ETNOGRAF JINDŘICH.....	33
4.16 PŘÍSPĚVEK JINDŘICHA V CHODSKÉ ČÍTANCE.....	34
4.17 VÝZNAMNÉ MEZNÍKY UMĚLCOVA ŽIVOTA A JEHO ZÁVĚR	37
5 NÁRODOPISNÉ DÍLO – CHODSKO	39
6 CHODSKÝ ZPĚVNÍK.....	44
7 MUZEUM JINDŘICHA JINDŘICHA V DOMAŽLICÍCH	48
7.1 VZNIK A HISTORIE MUZEA	48
7.2 VÝZNAM JINDŘICHOVA MUZEA.....	49
ZÁVĚR.....	52

SUMMARY	55
VÝZNAMNÁ DATA V ŽIVOTĚ JINDŘICHA JINDŘICHA	57
BIBLIOGRAFIE	63
NÁRODOPISNÉ DÍLO	63
HUDEBNÍ DÍLO.....	63
Písňová tvorba pro sólový hlas	63
Písně umělé.....	63
Úpravy lidových písní a tanců	65
Úpravy lidových písní a tanců pro mužský sbor	66
Sbory ženské.....	66
Původní.....	66
Úpravy lidových písní a tanců pro ženský sbor.....	67
Sbory dětské	67
Sbory smíšené.....	68
Původní.....	68
Úpravy lidových písní a tanců pro smíšený sbor.....	68
Melodramy	69
Skladby instrumentální	69
Skladby pro klavír	69
Skladby orchestrální	69
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	70
Archivní prameny:	70
Literatura:	71
Časopisecké a novinové články:.....	72
Elektronické zdroje:.....	73
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	74
Seznam příloh:.....	74
PŘÍLOHA.....	75

ÚVOD

Osobnost národního umělce Jindřicha Jindřicha a kulturní bohatství, které nám Mistr zanechal, svou velikostí a významem daleko přesahuje jeho rodný chodský region. Svým nadáním, uměleckým vlivem a především nezměrnou pílí na poli hudby, etnografie a pedagogiky získal významné postavení nadnárodního rozměru v evropském kontextu.

On a jeho rodina jsou příkladem nezměrného pedagogického odhodlání, které se pro ně stalo životním posláním. Důkazem je i skutečnost, že většina Jindřichových příbuzných působila jako učitelé po různých koutech českých zemí. Vůdčí postavení měl Jindřichův otec Alois, významný učitel v chodském regionu. Zejména jeho osvícené výchově vděčí syn Jindřich za to, že se u něj vedle hudebního talentu rozvíjely i další zájmy, jež souvisely s jeho vřelým vztahem k chodskému regionu i s jeho pedagogickou činností.

Když mladý Jindřich neuspěl u zkoušek na konzervatoř, rozhodl se následovat příkladu svého otce a absolvovat učitelská studia. Jeho učitelské působení bylo spjato s jeho milovaným Chodskem a jeho přístup k pedagogické práci byl stejně zodpovědný, jako měl i jeho otec. Chodský region zůstal po celý život nejen Jindřichovou srdeční záležitostí, ale i předmětem zkoumání, odhalování a zaznamenávání bohaté chodské lidové kultury, zejména písní, a shromažďování drobných památek, krojů a dalších předmětů všedního života zdejšího lidu. Jeho mnohostranná činnost představovala obohacení jeho rodného kraje, jež se stalo součástí českého národního dědictví.

O proslavení svého kraje se ale Jindřich zasloužil zejména svým neutuchajícím zájmem o chodský folklór, jenž obohatil vydáním monumentálního hudebního díla *Chodský zpěvník* a etnografického díla *Chodsko*. V nich se věnoval lidové kultuře v souvislosti s jazykem, gramatikou, zvyky a obyčejí. Součástí díla je také rozsáhlý etnografický slovník.

Jindřichovo nadání i všestrannost jeho osobnosti byly zřejmé už od jeho mládí. Svým jednáním, odhodláním a vytrvalostí si u významných osobností české vědy i kultury vydobyl náležitý obdiv a respekt. Celý svůj život neúnavně pracoval pro svůj kraj a celou českou společnost, za to byl také odměněn regionálním a celostátním uznáním.

Ve své diplomové práci jsem si stanovil za cíl představit Jindřicha Jindřicha a jeho rodinu společně s pedagogickým směřováním celé příbuzenské linie. Náležitou pozornost budu věnovat jeho otci, který byl znám jako vážený učitel. Společně s působením

Jindřichovy rodiny v Klenčí pod Čerchovem se budu zabývat také historií školy a dalšími pedagogickými vlivy v tomto regionu. Představím Jindřichův bohatý život od jeho narození a zdůrazním vlivy, které daly směr jeho celoživotnímu působení, ať už se jedná o jeho rodinu, významné osobnosti kulturního a společenského života, či o jeho milovaný region a město Domažlice. Nakonec vyzdvíhnu dílo Jindřicha Jindřicha a jeho muzeum, které má velký pedagogicko-etnografický význam v kontextu regionálním i celonárodním.

V dnešní době začíná opět narůstat zájem o regionální kulturu, o její poznání v souvislosti s hlubším zkoumáním historického vývoje a o její rovnoprávné postavení a zvýšení atraktivnosti v rámci celé České republiky. A proto právě nyní má možnost vyniknout cenný kulturní odkaz v podobě folklóru a jeho zvyklostí a tradic společně s pedagogickým odkazem Jindřichovy rodiny. Chodský region tak svým kulturním bohatstvím zaujímá významné místo nejen v celostátním, ale také v evropském kontextu. Samotná mnohostranná Jindřichova osobnost pak zvyšuje atraktivnost západočeského regionu z uměleckého, pedagogického, historického i turistického hlediska.

Čerpal jsem z pozůstalosti v archivu Muzea Jindřicha Jindřicha, a to především z životopisných vzpomínek Jindřichova bratra a ze svědectví Jindřichova otce Aloise. Ze Státního oblastního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně jsem získal informace týkající se profesního života Jindřicha a cenné historické poznatky z rozsáhlé kroniky základní školy v Klenčí pod Čerchovem. Ve své práci jsem dále vycházel z literatury Jindřicha Šimona Baara, Ladislava Hovorky nebo Antonína Špeldy. Neméně hodnotným zdrojem bylo pro mne přímo samotné Jindřichovo dílo *Chodsko a Chodský zpěvník*.

Napsáním této diplomové práce jsem zamýšlel představit Jindřichovu rodinu a jeho osobnost v dosud ještě neprávem opomíjeném kontextu dnešní doby. Současně mě vzhledem k zaměření mého studia lákalo poznání významu, životní práce a osudu jeho učitelské rodiny. Doufám, že se mi touto prací podaří vzbudit zájem o folklórní bohatství Chodska, historické uvědomění, regionální patriotismus, ale i obecnou pedagogickou prestiž, jíž Jindřich a jeho rodina disponovali. Jsem přesvědčen, že za svou celoživotní práci, za zásluhy v oblasti kultury a pedagogiky a za zachování folklórního bohatství Chodska by měl být Jindřich Jindřich společně se svou rodinou stále připomínán mladé generaci i jejím pokračovatelům.

1 HISTORIE RODINY JINDŘICHŮ

1.1 RODOKMEN RODINY

Historie rodiny Jindřicha Jindřicha sahá až do poloviny 18. století. Nejstarší dochované matriční záznamy nám poskytují údaje o jistém Františku Jindřichovi, který žil v letech 1744–1794 v Kasejovicích na Písecku. Byl povoláním krejčí a žil v domě čp. 115. František si vzal za manželku Annu Matyášovou pocházející z tkalcovské rodiny, se kterou měl syna Jana Jindřicha.¹

Jan se stejně jako jeho otec vyučil krejčím, ale své zaměstnání časem změnil a stal se úředníkem v obci Kasejovice. Byl dvakrát ženatý. Z prvního manželství měl tři děti a po manželčině smrti se oženil podruhé. Z tohoto sňatku s Janou Vitouškovou vzešlo pět dětí. Syn Antonín se stal duchovním, Alois a Karel si zvolili učitelské povolání a jediná dcera Josefa zemřela brzy po porodu. Nejmladší syn Čeněk se stal také učitelem, působil v Jílovém u Prahy, a dokonce se stal v místě svého působení váženým pracovníkem v oblasti kultury.²

Hudební umění se dostalo do rodiny Jindřichů prostřednictvím Janova strýce Jedličky. Jan uměl hrát na několik nástrojů a jeho přičiněním se v Kasejovicích začalo provozovat i divadlo. Společně se zasloužili o založení kaple nebo lázní s malou hospůdkou a tanečním sálem. V roce 1829 Jan realizoval výstavbu několika měšťanských domů.³

Z této příbuzenské větve se dostáváme k otci Jindřicha Jindřicha Aloisovi, který jako první v rodině začal vykonávat učitelské povolání. Ve svých pamětech, které věnoval synovi, vzpomíná na rané hudební a pedagogické začátky. Jako mladý učitel přišel na Chodsko do Klenčí pod Čerchovem v roce 1845. V padesátých letech se oženil s Marií Bachmanovou, dcerou cestáře, jež působila jako komorná na zámku v Koutě na Šumavě. Spolu měli pět dětí.

Aloisův pedagogický vliv byl patrný ve výchově jeho dětí. První dcera Marie Hedvika, narozená v Klenčí roku 1856, si zvolila cestu řeholního života a stala se učitelkou hudby v řádovém učitelském ústavu v Praze. Nějakou dobu působila i v klášteře v Českých Budějovicích. Druhé dítě, syn Karel, narozený v roce 1859 v Klenčí, vystudoval práva a získal akademický titul JUDr. Ovládal několik jazyků, stal se i překladatelem a současně měl i hudební

¹ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 9.

² Tamtéž.

³ JINDŘICH, Alois. *Starosvětské obrázky*, Domažlice: Baarova společnost, 1940, s. 9.

nadání. V komorních seskupeních hrál na housle a vystupoval jako ochotník v různých divadelních spolcích. Další syn František se narodil v roce 1862 v Hyršově. Stal se zahradníkem a toto své povolání vykonával na mnoha místech po celých Čechách, např. v Trhanově, Doksanech, Kraslicích, Dubé, Rakovníku, ale také i v Rakousku v Kremži nebo ve Weigelsdorfu. I on byl vášnivý hudebník, hrával na housle. Jediná Aloisova dcera Josefa zemřela ve čtyřech letech. Poslední potomek, syn Čeněk, zemřel společně se svou matkou při porodu na následky černých neštovic.⁴

1.2 HUDEBNÍ RODINA

Vdovec Alois Jindřich zůstal sám se třemi dětmi. Od smrti své manželky se za čtyři měsíce 12. července 1866 oženil znovu. Jeho druhá manželka Anna Klímová byla o čtrnáct let mladší, narodila se v Červeném Dřevě na Šumavě. Stejně jako Alois měla kladný vztah k hudbě a pocházela z učitelské rodiny. Celkem se jim narodilo šest dětí – Barbora, Alois, Anna, Julie, Josefa a Jindřich. Všechny byly od rodičů náležitě hudebně vzdělávány.

Nejstarší Barbora, narozená v roce 1867, pomáhala matce v domácnosti. Velmi dobře zpívala, hrála na klavír, housle a violu. V roce 1885 se po vykonání zkoušek stala industriální učitelkou a od roku 1889 učila v Postřekově na Domažlicku. Dokonce se zde seznámila s Jaroslavem Špillarem, který se stal přítelem jejich rodiny. Během života pomáhala svému otci jako varhanistka v kostele. V roce 1900 se provdala za znalce německého šumavského folklóru Josefa Blaua, rodilého Němce, který byl členem německého pěveckého spolku v Nýrsku. Svou prací získal uznání od mnoha českých vědeckých kapacit, např. od Čenka Zírta, Augusta Sedláčka nebo Jindřicha Šimona Baara, kterému přeložil do němčiny román Jan Cimbur. Svou činností přispíval Josef také do časopisu společnosti Chodsko a byl jedním ze zakládajících členů Baarovy společnosti.⁵

Jmenovec po otci, syn Alois, narozený v roce 1869, si zvolil stejné povolání jako otec a téměř dvacet let učil ve večerní škole v Domažlicích. Zasloužil se o založení domažlického Sokola, čtyřicet let byl zpěvákem ve sboru Čerchovan a jako hudebník hrál na varhany. Další dítě byla dcera Anna, která se narodila v roce 1871. Ani jí nechybělo hudební nadání, takže

⁴ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 10.

⁵ Tamtéž, s. 11.

vzdělání v tomto směru bylo logické. Od otce se naučila hrát na housle, klavír a varhany. Stala se učitelkou v Domažlicích. Během svého života změnila pole působnosti a přestěhovala se do Plzně, kde po vykonání zkoušek z rýsování, kreslení a matematiky působila jako učitelka v měšťanské škole. Za manžela si vzala Ing. Františka Hatinu ze Škodových závodů.⁶

Další dcera Julie se narodila v roce 1873. Od čtyř let byla vychovávána svojí tetou, která měla v obci Červené Dřevo obchod a hostinec. Po její smrti se Julie ujala této živnosti společně se svým manželem, lidovým zpěvákem Pepi Maierem. Po druhé světové válce při odsunu německého obyvatelstva se Maierovi odstěhovali do Straubingu, kam přesídlil i jejich švagr, učitel Josef Blau. Předposlední dítě Aloise Jindřicha – dcera Josefa zemřela v roce 1874.⁷

Jindřich se narodil jako Aloisovo nejmladší dítě 5. března 1876 v Klenčí pod Čerchovem ve staré škole č. p. 118. Jindřich vyrůstal v rodině, kde se hudbou doslova žilo. Od pěti let dokázal jednoduše hrát na klavír a na housle. V devíti letech mu otec ukázal varhany a začal se učit hrát i na další hudební nástroje, a to na flétnu, violoncello nebo eufonium. Jeho dětství lze považovat za nejdůležitější období Jindřichovy hudební výchovy. V této době získával teoretické poznatky a osvojoval si praktické dovednosti od celé rodiny. Jeho hudební nadání tak bylo dlouhou dobu rozvíjeno v rodinném kruhu, protože dlouho žil s rodiči.

Otec Alois Jindřich zemřel na svou dobu ve vysokém věku sedmdesát čtyři let 27. února 1895 v Klenčí pod Čerchovem. Matka Anna se dožila bezmála devadesáti let – zemřela 25. července 1925 ve Lhotě u Nýrska. Jindřichovo dětství můžeme pokládat za šťastné, dostalo se mu všech správných impulsů pro jeho další hudební rozvoj vrozeného talentu.⁸

⁶ Tamtéž, s. 11.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž, s. 12.

2 VÝZNAM OTCE ALOISE JINDŘICHA

2.1 ALOISOVA UČITELSKÁ KARIÉRA

Z výše uvedených informací je zřejmé, že otec Alois Jindřich sehrál zásadní roli při formování hudebního nadání nejen Jindřicha, ale všech svých dětí. O jeho životě se dozvídáme především od jeho syna, jmenovce Aloise, který dokládá otcův život jeho dopisy, ve kterých otec v roce 1895 zaznamenal svůj životopis těsně před propuknutím nemoci.⁹

Aloisovo hudební zaměření se formovalo již od dětství. Nejdříve byl vyučován svým bratrem Antonínem na varhany, housle, flétnu, klarinet, trubku a lesní roh. Své umění si zdokonaloval, když hrál jako doprovod na školních mších. Na budoucnosti hudebního vzdělání obou bratrů se jeho otec domluvil s Aloisovým strýcem. Antonín a Alois byli posláni do německé školy do Českých Budějovic, kde pobývali v letech 1836 až 1837.¹⁰

Po absolvování studia se bratři rozešli, a zatímco Antonín začal pracovat jako úředník na radnici ve svých rodných Kasejovicích, Alois pokračoval ve studiu na oboujazyčném učitelském ústavu v Praze v Jindřišské ulici. Z Prahy se do svého rodného kraje vrátil už jako vystudovaný učitel a začal shánět zaměstnání po celém táborském kraji. Alois doufal v brzké nalezení práce učitele, jelikož se odkazoval na své studium v Praze, které bylo velmi prestižní. Z jeho důkazů se dozvídáme, že pokud učitel neměl dostatečné hudební vzdělání, musel určité procento ze svého platu odvádět řediteli školy, nebo musel navíc ještě vykonávat fyzické práce v okolí školy.¹¹

S pedagogickou profesí začal Alois v roce 1838 u strýce Antonína Vytouška v Březnici. Pracoval zde šest měsíců jako pomocný učitel. Alois ale toužil být co nejbližší svému domovu, a tak zažádal o místo v Budislavicích. Zde vyučoval pouze jeden měsíc, protože se dozvěděl o nové škole, která byla ještě blíže k jeho rodině v Kotouni. Zde také nebyl nijak spokojen, a to hlavně kvůli nízkému učitelskému platu. Někdy ho musel dokonce vymáhat od rodin, které byly povinny ho platit. Zde byl učitelem dvou tříd, kde kromě hudby vyučoval i náboženství. Děti zde podroboval zkouškám přímo na faře. Musel také na této škole zastupovat nemocného

⁹ JINDŘICH, Alois. *Starosvětské obrázky*, Domažlice: Baarova společnost, 1940, s. 7.

¹⁰ Tamtéž, s. 9.

¹¹ Tamtéž, s. 10.

učitele, a tak učil mnoho hodin navíc. Mimoto si ve svých dopisech často stěžoval otci na nutnost vykonávat církevní obřady.¹²

Aloisův učitelský život postupoval dál. Jeho učitelování ho zavedlo do Katovic u Strakonice. Jak sám dokládá, zde byl spokojen jak s platem, tak i se stravováním. Zadobře byl i s vedením školy, ale v otázce hudby se neshodl s panem řídícím Hessem, kterého nepokládal za schopného kapelníka při koncertech v kostele. Na této škole působil od roku 1842 do 8. července 1844.¹³

V témže roce bylo vypsáno učitelské místo na panství hraběte Kolovrata v Týnci u Klatov. Jednalo se o prestižní školu, proto byli zájemci o získání tohoto místa podrobováni náležité zkoušce. Na tuto školu se dostal Aloisův bratr Čeněk. Svým zdejším působením a uznáním profesní úrovně, jehož se mu zde dostalo, mohl zaopatřit Aloisovi místo v Klenčí pod Čerchovem na Domažlicku, kde se přimluvil u ředitele školy Ondřeje Eisenhuta. Kromě hudby a zpěvu zde Alois začal vyučovat český jazyk, němčinu a řídil kostelní sbor. Na této pozici byl i s platem velmi spokojen.¹⁴

V Nové Vsi patřící koutskému panství a ležící nedaleko farní osady Kdyně nastoupil Alois do nového zaměstnání. Působil zde dva roky, ale kvůli dluhům tu nechtěl zůstat. V Hyršově, který také spadal pod koutské panství, se uvolnilo učitelské místo. I přes špatnou školní morálku, která byla zapříčiněna minulým učitelem se sluchovou vadou, se Aloisovi podařilo vydobýt si zde určitý respekt, za který byl náležitě vyplácen. Na vyučování se náležitě připravoval, což mu přineslo školní plat i v době prázdnin. Svým působením zde obdržel v roce 1869 pochvalný dekret od biskupské konzistoře z Českých Budějovic a od Vysokého slavného místopředsednictví v Praze spolu s vysokou finanční odměnou.¹⁵

¹² Tamtéž, s. 11.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž, s. 12.

¹⁵ Tamtéž, s. 14.

2.2 VZPOMÍNKY ALOISOVA SYNA

Ve svém životopise, který Alois zanechal svojí rodině, se nezmiňuje o svém osobním životě. Zažil ale několik strastiplných životních situací, které dokládá jeho syn ve svých vzpomínkách.

Ve svých pamětech vzpomíná na Aloise jako na pilného studenta, jenž měl ty nejlepší předpoklady k tomu, aby si mohl vybudovat budoucí kariéru českého intelektuála. Další zajímavé informace se dozvídáme od archiváře Teplého, který našel v jindřichohradeckém archivu pamětní knihu z trhanovského panství, ve které našel svědectví o jeho národním smýšlení. Spočívalo v písemném důkazu o odmítnutí zahrát sloku rakouské hymny, za což byl potrestán. Ve spojitosti s revolučním rokem 1848 se jeho syn také zmiňuje o národní gardě, která se formovala v Klenčí pod Čerchovem. Jedním z jejích členů byl i Aloisův ředitel školy Ondřej Eisenhut.¹⁶

Po prusko-rakouské válce v roce 1866 zmiňuje syn rodinnou tragédií spojenou s epidemií černých neštovic, jež propukla v okolí Hyršova, kde Alois Jindřich učil. Nakazila se jimi i jeho první manželka Marie Bachmanová a na jejich následky zemřela. Ze synových pamětí se dozvídáme o Aloisově odvaze a oddanosti, kdy i přes vysokou nakažlivost nemoci byl se svou chotí až do její smrti, přitom musel sám řídit celou domácnost. Marie zemřela 24. března 1866. Alois svoji zesnulou manželku dokonce sám oblékal a uložil do rakve. V důsledku manželčiny nemoci byla škola, kde během své nemoci pobývala, na dlouhou dobu zavřena. Alois musel i spálit její postel a celý její pokoj po nemoci vybělil.¹⁷

Svoji učitelskou kariéru završil v roce 1873, kdy nastoupil v Klenčí pod Čerchovem jako řídící. Nejdříve ještě pomáhal svému známému a kolegovi Ondřeji Eisenhutovi, ale po jeho smrti nastoupil na jeho místo. S touto pozicí bylo spjato samozřejmě také učitelské povolání. Aloisovi žáci ho mají ve vzpomínkách jako horlivého a svědomitého učitele, který se rozhodně nevyhýbal inovativním metodám. Při hodinách čtení např. uplatňoval metodu *hláskovací* oproti staré *slabikovací*. Také využíval různé mapy a obrazy. Při výuce přírodopisu a dějepisu často pracoval s obrázky, např. Jana Žižky. Mimo vyučování doučoval několik žáků němčinu a hru na housle, čímž si přivydělával ke svému učitelskému platu.¹⁸

¹⁶ Tamtéž, s. 17.

¹⁷ Tamtéž, s. 20.

¹⁸ Tamtéž, s. 23.

2.3 HUDEBNÍK ALOIS JINDŘICH

Alois Jindřich nebyl pouze progresivní a kvalitní pedagog, ale také vynikající hudebník. Během svého působení na Chodsku koncertoval nejen v Klenčí, ale také v Domažlicích „U Heldů“, kde se z vyprávění dozvídáme, že hymnu *Kde domov můj* dokázal zahrát s houslemi na zádech nebo se smyčcem mezi kolena, čímž si zasloužil velký obdiv a uznání. Mnohé skladby, které hrál, si upravoval podle sebe, nebo je sám doplňoval. Písňe dokázal také upravovat pro různé nástroje, např. z houslí na violu. Své notové záznamy měl doma pečlivě uspořádané dle doby, kdy se nejčastěji hrály, např. o Vánocích nebo o Velikonocích.

Při hudebních zkouškách byl Alois velmi důsledný kapelník, který dbal na časté zkoušení především před církevními svátky. Jeho zájem se ale netýkal pouze hudby církevní. V oblibě měl především hudbu světskou. Rád poslouchal Haydna, Koželuha, Maláta nebo Mozarta. V době prázdnin hrával se svým bratrem Karlem a dalšími přáteli taneční písňe.¹⁹

2.4 ALOIS JINDŘICH JAKO REGIONÁLNÍ OSOBNOST

Aloisovo jméno nabývalo čím dál většího významu, a to nejen pro jeho hudební nadání a učitelské povolání, které svědomitě chápal jako poslání, ale především pro jeho přátelské a vstřícné chování. K jeho blízkým přátelům patřili známí vysocí představitelé Chodska jako např. továrníci, kupci, učitelé, ředitelé nebo nadlesní, se kterými se často scházel a ke kterým on sám společensky patřil.²⁰

Alois dbal na svůj vzhled, aby byl úměrný jeho postavení. Nosil černé dlouhé vlasy a hustý plnovous.²¹ Při procházkách mu šaty zdobila připnutá růže, karafiát nebo reseda. Jako doplněk si bral hůl nebo deštník. Na hlavě měl často černý měkký klobouk, někdy slaměný, v zimě tlustou beranici společně s dlouhou vlněnou šálou. Na nohou nosil buď vysoké „juchty“, nebo boty s koženými nártami s beráncí kožešinou. Nos mu zdobily zlaté brýle.²²

Dozvídáme se i o milých drobnostech z jeho všedního života, jako je např. jeho obvyklé a oblíbené jídlo. Nejčastěji snídal slané pečivo, rohlík, který si namáčel do kávy. Ze vzpomínek

¹⁹ Tamtéž, s. 28.

²⁰ Tamtéž, s. 29.

²¹ Tamtéž, s. 32.

²² Tamtéž, s. 31.

rodiny víme, že jedl spíše střídavě, ale dobrému jídlu se nijak nevyhýbal. K jeho nejoblíbenějším pokrmům patřila kachna nebo husa s brambory nebo knedlíkem. Kromě dobrého jídla si potrpěl i na pivo, každý den vypil většinou 2 půllitry z plechového mázu.²³

Velmi často a rád chodíval na procházky po chodských vesnicích, které využíval také k vymáhání dluhů za pohřby. Tyto záznamy měl ve své malé knize, kterou s sebou nosíval. Jako učitel se samozřejmě zajímal o domácí i světové dění, což dokládá svým zájmem o čtení tisku. Svůj pedagogický vliv uplatňoval nejen při vyučovacích hodinách, ale také při procházkách s dětmi, kterým například v lesích vysvětloval různé přírodní úkazy.²⁴

V roce 1891 se Alois společně se synem, jmenovcem Aloisem, zúčastnili jubilejní výstavy v Praze. Do průmyslového paláce se dopravili drožkou a potom se připojili k učitelskému sjezdu. Při této události zazněla i píseň *Kde domov můj*, kterou společně slavnostně zazpívali. Na této výstavě obdivovali především Křižíkovu světelnou fontánu nebo tzv. českou chalupu. V Praze navštívili také představení Smetanovy opery *Dalibor* v Národním divadle. Při pražském pobytu si Alois nakonec pořídil nové housle.²⁵

Svým postavením a za společenské zásluhy byl v roce 1895 starostou Michalem Šafránkem a dvěma radními vyznamenán diplomem čestného občanství města Klenčí. V této době byl již Alois Jindřich nemocný a věděl, že již nebude dlouho žít. Zemřel podle konstatování lékaře na plicní mrtvici v rodinném kruhu ve svém domě.²⁶

2.5 ALOIS JINDŘICH V DÍLE JINDŘICHA ŠIMONA BAARA

O životě Aloise Jindřicha a jeho působení na patronátní škole v Klenčí pod Čerchovem se dozvídáme také z literárního díla Jindřicha Šimona Baara *Paní komisarka*. V prvním díle románové trilogie se autor zaměřil na realistické vylíčení života na chodské vesnici před rokem 1848. Toto dílo je především věnováno Boženě Němcové. Baar zaznamenal vlastenecký odkaz prostého obyvatelstva, na něj měl skrze hudbu a písně výrazný vliv právě Alois Jindřich působící jako vesnický učitel.

²³ Tamtéž, s. 32.

²⁴ Tamtéž, s. 33.

²⁵ Tamtéž, s. 35.

²⁶ Tamtéž, s. 39.

Při příchodu do Klenčí a při ucházení se o učitelské zaměstnání neudělal na ředitele školy dobrý dojem. Svým zevnějškem byl připodobňován k zamračenému a neupravenému mládenci.²⁷ Ondřej Eisenhut, ředitel školy, podrobil Aloise patřičné zkoušce z hudebního vzdělání. Svůj hudební talent dokázal hrou na housle, což mu stačilo k přijetí do učitelského úřadu.²⁸

Jako osobnost je v díle popisován jednak jako velmi vlivný a kvalitní pedagog, ale svým chováním i jako nervózní, citlivý, lehce vznětlivý a často podrážděný muž. Tyto jeho vlastnosti se projevovaly především v zimním období, kdy byl ve třídě větší počet dětí. Fyzickým trestům se nijak zvlášť nevyhýbal. Soudíme tak z přítomnosti tvrdě pletené březové metly, kterou při výuce používal. V rámci své výuky využíval i místo hanby, kam posílal pozdě příchozí děti pod obrázek osla.²⁹

Kromě učitelského platu přijímal i tzv. sobotáles. Jednalo se o dary rodičů žáků, kteří Aloisovi přinášeli např. podmáslí, chléb, vajíčka, máslo, ale i peníze.³⁰ Ze školního života v Klenčí můžeme také zmínit, že žáci velmi často vypomáhali fyzickými pracemi, např. na zahradě, v kuchyni, uklízeli učitelský pokoj nebo ministrovali při mších v kostele. Pro svoji potřebu měl učitel k dispozici dokonce i vlastního koně.³¹

Alois Jindřich byl u žáků celkem oblíben. Ve svých hodinách se snažil uplatňovat mezipředmětové vztahy. Své hudební vlohy vkládal do různých vyučovacích předmětů, např. do výuky čtení, kde zmiňoval osobu praotce Čecha, zapojoval žáky zpíváním vlasteneckých písní.³² I to je malý důkaz toho, že Alois Jindřich byl vlastenecky smýšlející člověk, který se snažil o rozšiřování národního povědomí a sebevědomí v napjaté předrevoluční době 19. století.

Myšlenku národní pospolitosti rozšiřoval mezi své žáky i skrze školní pěvecký sbor. Založil v Klenčí dětskou kapelu, se kterou při mších zpíval především česky. Oblíbené byly písně od Jana Jakuba Ryby, např. *Česká mše vánoční*. Kromě své učitelské profese psal i notové záznamy a vlastní písně. Z literárního svědectví Jindřicha Šimona Baara víme o hudebním

²⁷ BAAR, Jindřich Šimon. *Paní komisarka*: 1. díl Chodské trilogie. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 34.

²⁸ Tamtéž, s. 36.

²⁹ Tamtéž, s. 38.

³⁰ Tamtéž, s. 37.

³¹ Tamtéž, s. 40.

³² Tamtéž, s. 49.

vystoupení, kterého se zúčastnila i Božena Němcová a při němž hrál učitel Alois Jindřich na housle. Alois Jindřich se také zasloužil o první znění národní hymny *Kde domov můj* v Klenčí. „*Prostá píseň Tylova zazněla poprvé v Klenčí, a když ji chlapci dozpívali, utíraly si selky oči a nevěděly vlastně proč. Tak jim ta písnička zapadla do srdcí, že už na ni nemohly zapomenout, zněla jim v uších a nepovolily doma, dokud se jí od dětí nenaučily...*“³³

Význam hudby jako prostředku národního uvědomění doložil Jindřich Šimon Baar ve svém díle. Aloise Jindřicha vylíčil jako národního obrozence, jehož význam spočíval v pedagogické činnosti a hlavně v probouzení vlastenectví u chodského obyvatelstva.

³³ Tamtéž, s. 168.

3 HISTORIE ŠKOLY V KLENČÍ POD ČERCHOVEM

3.1 NEJSTARŠÍ DOCHOVANÉ ZÁZNAMY

Klenčí pod Čerchovem, působiště Aloise Jindřicha, místo narození jeho syna a celé rodiny je neodmyslitelně spjato s tamní školou a její historií. V roce 1886 se usnesl klenečský učitelský sbor na sepsání pamětní knihy zdejší základní školy. Tímto úkolem byl pověřen pomocný učitel Petr Vrba, jenž nashromáždil potřebná data. 1. ledna v roce 1890 byla za působení řídicího učitele Josefa Forejta kniha vydána.³⁴

Přesné datum založení školy však není známo. Klenčí pod Čerchovem patřilo k jedné z tehdy 14 existujících vesnic na Chodsku a veškeré úřední listiny týkající se školy byly uschovány na patronátním úřadě v Trhanově. V roce 1811 vypukl na trhanovském panství požár, který zničil i veškeré listiny. Petr Vrba se domníval, že zdejší škola působila již v období, kdy byla součástí kostela z 16. století, a to jako tzv. parochiální škola.³⁵

Podle farní domažlické matriky učil v Klenčí od roku 1638 jistý Malík, v roce 1658 Samuel Steiner a v roce 1660 varhaník a krejčí Kryštof Reiter. Tehdejšími patrony školy byli konšelé, kteří učitele nijak finančně neodměňovali. Jejich plat tedy představoval pouze tzv. sobotáles a další neúřední poplatky. Při církevních obřadech jim děti vypomáhaly, společně chodily sborově zpívat nebo koledovat od domu k domu po celé vesnici. V pozdější době s nárůstem obecního jmění vznikaly školské fondy, ze kterých byli učitelé placeni.³⁶

Žáci museli platit mnohé další poplatky. Za vstup do školy tzv. *introitales*, o jarmarcích přinášeli *jarmarkales*, za obřezávání brkových per *pennales*, za topení *kalefekturu*. *Sekyráles* byl plat za štípání dříví, *vitrales* za správkou okenních skel, *hromničkáles* za hromničky, *dušičkáles* placen na Dušičky, *paškáles* na Bílou sobotu, *masopustáles* v masopustě, *ovace* platily za Velký pátek vejci. Množství těchto školních platů bylo pro tehdejší měšťanstvo velkým břemenem, a tak mnoho z nich bylo zrušeno.³⁷

³⁴ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Obecná (národní) a měšťanská (střední) škola Klenčí pod Čerchovem, nezařazeno

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Masarykova základní škola a mateřská škola Klenčí pod Čerchovem, nezařazeno

³⁷ Tamtéž.

Učitel zde v té době zastával také funkci kostelníka a písaře. S tamní školou je pevně spjato jméno Jana Eisenhuta, jenž se významně zasloužil o vzdělávání žáků v Klenčí a vychoval dvě po sobě následující generace učitelů. Nejstarší guberniální spis z roku 1777 nařizoval, aby se sami ředitelé ujali vyučování, ale v případě neschopnosti aby přijali způsobilé učitele na jejich náklady. První řádně proškolený učitel byl Janův syn František Eisenhut, který se v roce 1778 ujal učitelského povolání.³⁸

3.1 SLAVNÉ UDÁLOSTI V KLENČÍ

V historii města Klenčí pod Čerchovem bychom našli v 19. století významné mezníky. V době napoleonských válek 1. května v roce 1805 došlo v okolí města k šarvátce mezi francouzskými vojsky a císařskými hulány. V tom samém roce 9. listopadu postihly město nájezdy a drancování francouzských jezdců, kteří se zde zdrželi po dobu pěti dní. Mezi pozitivní události pro město lze zařadit 1819, kdy se začala stavět nová říšská silnice, jež byla dokončena v roce 1822 a přinesla tak značný užitek. Mnoho obyvatel se živilo tzv. formaněním, řízením nákladních vozů. Známý spor spočívající ve sporu o lesy a probíhající mezi obyvateli v letech 1840–1853 zaznamenal Jindřich Šimon Baar ve své chodské trilogii. V revolučním roce 1848 se zde udály další změny. Utvořila se zde národní garda, nad níž přijal patronát hrabě Stadion v Trhanově a velitelem byl zvolen poštministr Václav Šafránek. Výcvik gardistů probíhal v Klenčí stejně jako hlídka a stráž na bývalé staré radnici.³⁹

Po porážce revoluční gardy přišly v roce 1850 další změny společně s nástupem Bachova absolutismu. V Klenčí byla zřízena četnická stanice a kasárna podléhající četnickému rytmistrovi v Horšovském Týně. Jejich neblahé působení dokládá Jindřich Šimon Baar v povídce *Četník Papež*. Před četnictvem zde byla zřízena hraniční stráž, která zabraňovala nelegálnímu převozu zboží. Klenčí jakožto hraniční město bylo vždy sídlem těchto dozorců. Sídli zde vrchní recipient, komisař a pět až šest finančníků. V místě, kde byla stará pošta, stávala dřevěná kůlna. Sloužila k zabavování zboží, jemuž náleželo clo, nebo zboží pašeráků.⁴⁰

³⁸ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Obecná (národní) a měšťanská (střední) škola Klenčí pod Čerchovem, nezařazeno.

³⁹ BOZDĚCH, Jan. *Klenčí: Průvodce chodským městečkem a okolím*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1958, s. 10.

⁴⁰ Tamtéž.

3.2 VÝZNAMNÍ UČITELÉ A VÝVOJ ŠKOLSTVÍ V KLENČÍ

Z nejstarší zmínky o škole z roku 1792 se dozvídáme, že byla dvoutřídní. K této škole spadaly obce: Starý a Nový Postřekov, Mlýnec a Capartice. Škola se hlásila k utrakvistické víře a navštěvovalo ji v první třídě 49 a ve druhé 115 dětí. Časem k učiteli Františku Eisenhutovi přibyli další dva pomocní učitelé: Josef Huber z Ronova a Ondřej Pivoňka z Pece pod Čerchovem. Oba se podrobili kantorské zkoušce, časem ale přešli na filiální školu do Trhanova a na farní školu do Mrákova. V roce 1793 František Eisenhut těžce onemocněl, a proto byla za něj nutná náhrada. Výpomocným učitelem se stal František Chaloupka, který zde působil až do své smrti do roku 1833. Byl to velmi kvalitní a svědomitý učitelem, což bylo doložené pochvalným vyjádřením biskupské kanceláře v Českých Budějovicích 22. října 1816.⁴¹

Za Chaloupkova působení přibyli další pomocní učitelé: Mikuláš Pivoňka, Josef Hohl, František Wenig, Ondřej Eisenhut, syn Františka, Jan Toupal a Jakub Harlas. Po smrti Chaloupky se dostal na místo řídícího učitele Ondřej Eisenhut. Ten zde působil jako ředitel, učitel a obecní písař od 1. února 1834 do 30. srpna 1873. Funkci ředitele zastával až do své smrti 2. května 1878. Za doby působení Ondřeje Eisenhuta se v rakouských zemích začalo rozvíjet školství. Říšské a zemské zákony změnily právní postavení mezi školstvím a církví.⁴²

Škola v Klenčí byla v rámci rozřídování obcí podle platů uváděna ve III. třídě. Řídící učitel tak pobíral plat 400 zlatých a 100 zlatých za příplatky vedení správy školy. Pomocný učitel dostával 280 zlatých. V rámci školských reforem byli nově jmenováni oficiální školští inspektoři. Tuto funkci zajišťoval vrchní c. k. okresní školní dozorce. Prvním takovým dozorcem pro domažlický okres se stal Kamil Marčan a v letech 1875–1890 Jan Nešpor, ředitel dívčích měšťanských škol v Klatovech.⁴³

V době výkonu funkce Ondřeje Eisenhuta na základní škole v Klenčí pod Čerchovem zde také propukl celkem čtyřikrát požár. Po Eisenhutově výslužbě roku 1873 obdržel místo učitele Alois Jindřich, jenž přišel do Klenčí z Hyršova, kde působil na německé jednotřídní obecné škole. V Klenčí učil do 1. března 1884.⁴⁴

⁴¹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Obecná (národní) a měšťanská (střední) škola Klenčí pod Čerchovem, nezařazeno.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

Roku 1877 proběhlo nové roztrídění školních obcí. Škola v Klenčí pod Čerchovem byla povýšena do vyšší třídy a řídicí učitel společně s pomocnými učiteli si tak platově přilepšil. Dne 6. října 1876 zažádala zdejší místní školní rada o zavedení vyučování ručních prací. Tzv. industriální vyučování bylo povoleno za roční odměnu 96 zlatých s povinností vyučovat ve dvou odděleních po třech hodinách týdně. Toto vyučování připadlo nově ženám, konkrétně Anně Branšové z Domažlic, Emilii Hanningrové, Marii Kitzbergrové a Marii Zahoříkové.⁴⁵

V roce 1884 byla škola nově zrekonstruovaná. Proběhly opravy tří školních místností a bytu řídicího učitele. Následně celou budovu odkoupila obec za 4500 zlatých, což bylo ale úředně schváleno až v roce 1886. K pozemku patřila také rozsáhlá zahrada. Škola ale stále postrádala tělocvičnu, o kterou v tomtéž roce žádala c. k. okresní správní radu společně se zavedením pitné vody.⁴⁶

V roce 1887 byl na domažlickém okrese velký nedostatek kvalifikovaných učitelů. Téměř na každé škole působili lidé bez pedagogického vzdělání, nebo dokonce i abiturienti místního domažlického gymnázia, kteří tak pouze vypomáhali. O rok později propukly v okolí mezi dětmi spalničky, a proto musela být škola v Klenčí na dobu sedmi měsíců uzavřena. Další neštěstí postihlo Klenčí ve stejném roce, kdy bylo celé město postiženo ničivými záplavami, jež poškodily i budovu klenečské školy. V roce 1890 byla zrekonstruovaná školní zahrada, kde se vysázely ovocné stromy a další rostliny sloužící jako exempláře k výuce. Na naléhavou žádost nechala škola vystavět tělocvičnu s nejnutnějším náčiním.⁴⁷

Od roku 1893 se na škole v Klenčí začalo vyučovat po třech hodinách týdně německy. Škola byla také podrobena inspekci, jež probíhala v každé třídě při výuce různých předmětů. Celkovou výuku inspekce shledala jako velmi kvalitní a odpovídající základnímu vzdělávání. V roce 1898 škola zorganizovala okázalou slavnost při příležitosti 50letého panování císaře Františka Josefa I., kterého se zúčastnila všechna školní mládež. Školní rada společně s žáky vzdala císaři úctu zpěvem národní hymny a účastí na mši v tamním kostele. Škola v Klenčí byla v roce 1900 rozšířena trojtřídně a sama byla povýšena do IV. stupně.⁴⁸

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

4 ŽIVOT JINDŘICHA JINDŘICHA

4.1 JINDŘICHOVO DĚTSTVÍ

Jindřich se narodil v Klenčí pod Čerchovem ve staré škole č. 118. Již odmala ho formovalo rodinné prostředí, kde hudba a zpěv byly přirozenou součástí každodenního života. V pěti letech dokázal hrát na housle jednoduché skladby a v deseti začal ovládat hru na varhany⁴⁹. Jako malý byl v Klenčí v kontaktu s několika svými kamarády, se kterými hrával nejrůznější dětské hry. Zvláštností je důkaz o hraní si na vojáky nebo církevní hodnostáře, kde zastával funkci kněze nebo generála. I přestože byl nejmladší, dokázal si v kolektivu vydobýt náležitý respekt mezi svými druhy.⁵⁰

Na základní škole ve svém rodném Klenčí chodil Jindřich k panu učiteli Vrbovi, otci chodského spisovatele, který ho zde učil nejdelsí dobu. Jindřicha a další děti připravoval první dva roky soukromě na měšťanskou školu do Domažlic, na niž se musely skládat přijímací zkoušky. Jindřich byl dobře připraven z dějepisu, zeměpisu a českého jazyka, ale v matematice byl pozadu z důvodu učitelova nepříliš velkého zájmu o tento předmět.⁵¹ Od roku 1889 nastoupil Jindřich do třetí měšťanské školy v Domažlicích. Zde se dozvídáme jednu zajímavost. Již ve třinácti letech se u Jindřicha projevil jeho další umělecké schopnosti, které se tentokrát projevil v divadelní sféře, a to v tvorbě divadelní hry *Raubíři na Škarmaně*.⁵²

4.2 STUDIUM V SOBĚSLAVI

Otec Jindřicha Alois měl velké hudební ambice týkající se syna. Věřil v jeho nadání, a tak ho ve 14 letech v roce 1890 přihlásil na pražskou konzervatoř. Skládal v pražském Rudolfinu zkoušku ze hry na varhany u vážených hudebních mistrů Karla Knittla a Josefa Kličky. Na zkoušku se dostavil s kladnými referencemi od ředitele hudební školy v Domažlicích Antonína Topinky. Ten především chválil Jindřichovu výbornou hru na housle a klavír a neméně pozitivně ocenil jeho zpěv. I přes výborné vystoupení a jisté hudební nadání nebyl ale na konzervatoř přijat. Nikdo z jeho blízkých tomu nemohl zcela uvěřit. Časem se zjistilo, že

⁴⁹ HOVORKA, Ladislav. *Jindřich Jindřich: nástin životopisný a bibliografický*. Praha: Hudební nakladatelství pěvecké obce československé, 1936. Knihovna Věstníku pěveckého a hudebního, s. 5.

⁵⁰ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Z mého dětství.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

z důvodu velkého počtu uchazečů byla přijata jen malá část, která tak nastoupila pouze z protekce. Jindřichův bratr Alois vzpomíná: „*Kdybych byl dostal ránu palicí do hlavy, nebyl bych více omámen, nežli touto zprávou o talentu, který každý laik a prostředník hudby chápal. Profesor Knittl se vyjádřil, že jest Jindřich bez talentu!*“⁵³

Tato situace ho přivedla k rozhodnutí vydat se v otcových pedagogických šlépějích. I přes další velký zájem uchazečů na učitelském ústavu v Soběslavi Jindřich vykonal úspěšně přijímací zkoušky a nastoupil na studia, která trvala od roku 1891 do roku 1896. Hudby zde ale nezanechal. Mimo Soběslav navštěvoval České Budějovice, Tábor a Třeboň, kam jezdil na hudební akce významných českých hudebníků, jako byli např. Antonín Dvořák, František Oldřich nebo České kvarteto. Při svém studiu založil studentský orchestr, ve kterém by býval mohl být i dirigentem, ale později byl spolek zakázán. Dále řídil smyčcové kvarteto a dobrovolný mužský sbor z kandidátů, s nimiž po maturitě pořádal umělecké turné po českých zemích. Jindřich se tak stal prvním sbormistrem učitelského pěveckého sboru v Soběslavi.⁵⁴

V Soběslavi na studiích měl Jindřich výborného učitele, hudebníka a varhaníka pana Nováka. On ale nedoceňoval Jindřichovo nadání, které předčilo jeho hudební dovednost, na kterou žárlil. Z hraní na varhany ho proto klasifikoval dobře. Jindřich ho dokonce musel zastávat v době jeho nepřítomnosti. Při té příležitosti improvizoval tytéž mezihry a přede hry z paměti a vůbec prokazoval svůj ohromný hudební talent. Ředitel učitelského ústavu Huml si Jindřicha předvolal společně s profesorem Novákem se slovy: „*Pane profesore, těší mne, že Vám mohu gratulovati k tak znamenitému varhaníkovi, jako máte zde, před sebou, neboť hrál tytéž přede hry, které jsem slyšel od Vás!*“ Při odchodu Jindřichovi řekl, že z něj bude jistě znamenitý hudebník.⁵⁵ Během pobytu v Soběslavi se projevil Jindřichovo chatrné zdraví, proto musel studia přerušit. V roce 1894 nastoupil znovu a roku 1896 úspěšně odmaturoval.⁵⁶

⁵³ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Z mého dětství.

⁵⁴ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, V Soběslavi.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 13.

4.3 MLADÝ PEDAGOG

Na místo pomocného učitele nastoupil ve Lhenicích nedaleko Prachatic k řídicímu učiteli Hamáčkovi. Pobíral zde celkem vysoký učitelský plat – 360 zlatých ročně. O hudbu se ve svém volném čase stále zajímal. Během tohoto období navštívil mnohé hudební události v Praze, Plzni, Vídni, Mnichově nebo v Drážďanech. Také si založil svůj bohatý hudební archiv zahrnující informace z hudebních časopisů a novin společně s uměleckými sbírkami výtvarného, sochařského a malířského umění. Již v mladém věku začíná také projevovat zájem o chodský folklór.⁵⁷

Jindřicha zdravotní komplikace provázely i nadále. Trpěl na zánět hrtanu, který ho přivedl k radikální operaci na klinice u profesora doktora Maydla. Jeho rekonvalescence probíhala v roce 1897 v Domažlicích pod dohledem doktora Klementa. Svou žádostí odkázanou na zdravotní komplikace byl Jindřich poslán na chlapeckou školu do Domažlic, kde učil od 15. září 1897 do 1. února 1924.⁵⁸

4.4 HUDEBNÍ PŘÍPRAVA OD VÍTĚZSLAVA NOVÁKA

Jindřichovy první skladatelské počiny byly zřejmé již v Soběslavi. Během nemocenského pobytu v Praze měl možnost se plně zaměřit na rozvoj své hudební a umělecké způsobilosti.

V Domažlicích pořádal 28. února 1901 své první veřejné hudební vystoupení v rámci přednášky o Karlu Jaromíru Erbenovi pořádané Literární domažlickou jednotou. Z tohoto vystoupení vznikl Jindřichův záměr napsat první melodram *Holoubek*, inspirovaný romantickými verši K. J. Erbena. Na toto dílo byl upozorněn učitel a skladatel Vítězslav Novák, který ho přijal k sobě do Prahy jako svého studenta. V centru české kultury měl čas prostudovat na svou dobu velmi kvalitní učebnici *Nauka o harmonii* od Josefa Forstera a pilně se tak připravovat na svoji životní uměleckou dráhu.⁵⁹

V letech 1900–1901 byl Jindřich léčen na chronický katar hrtanu v Praze. Během léčebného pobytu se přihlásil na studia hudební teorie k již zmiňovanému Vítězslavu Novákovi a ke hře na klavír ke Karlu Hoffmeisterovi, čímž si znatelně prohloubil své odborné hudební

⁵⁷ HOVORKA, Ladislav. *Jindřich Jindřich: nástin životopisný a bibliografický*. Praha: Hudební nakladatelství pěvecké obce československé, 1936, s. 5.

⁵⁸ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Z mého dětství.

⁵⁹ Tamtéž, s. 14.

vzdělání. Vítězslav Novák měl na Jindřicha silný hudební a pedagogický vliv. V pražském prostředí byl obkloповán nejen hudbou, ale i sochařstvím, malířstvím a především slováckým a slovenským folklórem, kterým se nechal inspirovat pro svoji budoucí etnografickou a hudební činnost.⁶⁰

I přes krátké jednorozční studium nabyt Jindřich v Praze vysokého vzdělání. Svým učitelem byl i přes jeho okázalou přísnost považován za velmi pilného a svědomitého žáka. Při předávání vysvědčení dne 30. června roku 1902 se Vítězslav Novák vyjádřil: „*Jindřich Jindřich se u něho vzdělával v nauce o harmonii a kontrapunktu jednoduchém a dvojitém, a že po celý ten čas vyznamenával se vzácnou svědomitostí a pílí, takže dosáhl ve zmíněných předmětech značné jistoty a dovednosti.*“⁶¹

Po skončení studia však nepřestával být Jindřich s Vítězslavem Novákem v kontaktu. Pravidelně jezdil do Prahy za účelem konzultací své skladatelské činnosti. Vítězslav Novák v sepsaných pamětech na něj vzpomíná a zdůrazňuje učební metodu, která byla z hudebně technického hlediska přísná, ale uplatňovala i vtip ve spojitosti s jeho žáky. Vítězslav Novák si často v kruhu svých žáků našel dobré přátele. O Jindřichovi se také zmiňuje ve spojitosti s turistikou, které se Novák věnoval, a také v souvislosti s výlety, které společně podnikli po krajině Českého lesa a Šumavy. Společně navštívili např. horu Čerchov, Špičák, Černé jezero nebo bavorský Javor.⁶²

4.5 KLAVÍRNÍ VZDĚLÁNÍ OD KARLA HOFFMEISTERA

Na klavírní hru se Jindřich přihlásil rovněž do Prahy k váženému hudebnímu mistrovi Karlu Hoffmeisterovi. Na Jindřicha rád vzpomíná a popisuje ho jako mladého plavovlasého mládence se světlým, žlutavým knírkem v růžové dobrácké líci. Povahou byl podle velmi nasmělý a nasmírně uctívý, s přáním, aby po dobu své učitelské dovolené mohl u něj studovat klavír. Oba učitelé vycítili jeho hudební talent a charakterizovali ho jako umělce propojeného s jeho krajem typickým svou svérázností, ale i smyslem pro jemnou básnickou lyriku. Jindřichovi tak přičklí dvojaký charakter osobnosti ovlivňující jeho budoucí umělecký život.⁶³

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž, s. 15.

⁶² NOVÁK, Vítězslav. *Vítězslav Novák o sobě a o jiných*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1946. Knihy osudů, s. 200.

⁶³ HOFFMEISTER, Karel. *50 let s Vítězslavem Novákem*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1949, s. 15–7.

Podobně jako tomu bylo u Vítězslava Nováka, nabyt také u Karla Hoffmeistra vysokého hudebního vzdělání. Hru na klavír začal ovládat nadmíru technicky, obdržel za ni potom roku 1902 náležité pochvalné vysvědčení. Ačkoliv jeho studium v Praze bylo velmi krátké, i za tu dobu získal významné zkušenosti důležité jako předpoklad k tomu, aby se mohl stát umělcem na národní úrovni. Po návratu do svého rodného chodského kraje se zde Jindřich usadil a byl mu věrný celý svůj další pedagogický a umělecký život.⁶⁴

4.6 ZKUŠENÝ UČITEL

Jindřich si byl vědom svých pedagogických a uměleckých kvalit. Od roku 1905 působil jako učitel II. třídy. Na chlapecké škole v Domažlicích učil již 12 let. Odkazem na své pedagogické zkušenosti zažádal c. k. okresní školní radu o jmenování učitelem I. třídy. Svou žádost Jindřich odůvodnil: „Nabyv na c. k. ústavu ku vzdělání učiteli v Soběslavi vysvědčení dospělosti, dne 8. července 1896 ustanoven byl dekretem c. k. okres. školní rady v Prachaticích zatímním učitelem při obecní škole ve Lhenicích a po roce ustanoven byl dekretem c. k. okres. škol. rady v Domažlicích zatímním učitelem při obecné škole chlapecké v Domažlicích. Po dvouletém učitelském působení podjal se v měsíci květnu l. 1899 před c. k. zkušební komisí v Plzni zkoušky způsobilosti a obdržel vysvědčení způsobilosti učitelské pro obecné školy dne 10. května r. 1899. Ode dne vykonané zkoušky způsobilosti učitelské působí jako učitel II. třídy při obecné škole v Domažlicích dnešního dne – což obnáší v celku plných 10 let ode dne nabyté způsobilosti učitelské. Dekretem c. k. zemské školní rady ze dne 8. července 1905 ustanoven na tomto místě definitivním učitelem II. třídy. Po dobu svého působení vedl si přesně dle zákona a nařízení i doufá, že služba jeho uznána bude bezúhonnou. Ježto tudíž prokázal vše, co podmiňuje § 20 zemského zákona ze den 27. ledna 1903 ku jmenování učitelem I. třídy ad personam, prosí by žádosti jeho dostalo se příznivého vyřízení.“⁶⁵

Ze záznamu kompetenční tabulky Jindřicha Jindřicha je zřejmé, že místo učitele I. třídy bylo právoplatné. Zápis toto tvrzení dosvědčuje: „Jindřichovo mravní, politické a služební chování bylo správné. Pilnost náležitá, vyučovací metoda správná, výsledky vyučování chvalitebné, schopnost v udržování kázně ve škole zde dobrá. Všeobecná způsobilost

⁶⁴ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 16.

⁶⁵ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Okresní školní rada (česká) Domažlice, 4 i. č. 328.

pro místa druhu, o něž žádal, velmi dobrá.“ Po prověření c. k. okresního školního inspektora o způsobilosti žadatele vyjádřil své stanovisko, že Jindřich Jindřich je způsobilý k výkonu tohoto povolání.⁶⁶

Ze vzpomínek jeho žáků se dozvídáme, že jako pedagog působil Jindřich velmi okázale. Nejen hudební rodinné prostředí ho osobnostně formovalo, ale také učitelská výchova obou jeho rodičů. Svoji práci pedagoga měl velmi rád. Zastával v ní funkci přísného, ale spravedlivého kantora. Jindřich si byl sám vědom, že na svůj věk je už z hudebního hlediska svým významem a postavením na vysoké úrovni. Podle toho se také při vyučovacích hodinách choval. Jeho pedagogická úspěšnost byla doložena 26. 6. 1922 pochvalným dekretem od okresního školního výboru v Domažlicích *„Za laskavé zacházení s dětmi a za velmi dobrý prospěch, jehož u vyučování dociluje.“*⁶⁷

4.7 JINDŘICHOVA PEDAGOGICKÁ ANGAŽOVANOST A METODIKA

Ještě před nástupem na svou učitelskou dráhu vyučoval soukromě hru na housle a klavír v Soběslavi, čímž si jako mladý student přivydělával. Tímto způsobem pokračoval i v Domažlicích, kde svou činnost zredukoval na klavírní výuku a zpěv. Pod svým vedením a odborným přístupem vychoval mnoho kvalitních klavíristů. Doučoval také svého synovce Jaromíra Jindřicha, který svým vzděláním dosáhl funkce učitele na hudební škole v Domažlicích, kde se později stal i ředitelem. Strýcův vyučovací styl označil Jaromír jako bezmezně trpělivý.⁶⁸

Na měšťanské škole doučoval Jindřich zpěv v Domažlicích. I přes jeho taktní přístup a pedagogický optimismus to byla pro něj namáhavá práce. Jeho bratr Alois vzpomíná: *„Litoval jsem Jindřicha, neboť jsem nejlépe chápal tuto úmornou dřinu, sám jsem učil mnoho let zpěvu na měšťanské škole. To nebylo učení, ale mučení při tolika žácích, kde učitel měl co dělati s udržením kázně. Zpěv totiž připadl každého týdne třikrát po odpoledním vyučování, tedy od čtvrté do páté hodiny, kdy už duševní činnost byla ochablá po dvouhodinovém odpoledním vyučování, a proto nebylo u žáků ani nálady ani pochopení a chuti ke zpěvu.“*⁶⁹

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 54.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Můj bratr Jindřich.

Jindřich dbal při hraní na hudební nástroj především na obecný klid těla i mysli s důrazem na uvolněnost zápěstí. Ve své výuce uplatňoval hlavně hudební teoretické poznatky ze školy Fibichovy–Malátovy, ale také Trnečkovy–Hoffmeisterovy. Jindřichova hudebně technická cvičení vycházela i z německého klavírního pedagoga Eduarda Mertkeho. Cvičná díla zahrnovala skladby od Haydna, Mozarta, Schumanna, Čajkovského nebo Schuberta. V české hudbě se odkazoval především na Fibicha a Dvořáka.⁷⁰

Jindřich měl svou pedagogickou metodiku vždy dobře připravenou a promyšlenou. Klavírní výuka začínala zpravidla již v 9 hodin ráno. Ve své hudební horlivosti zapomínal na čas a vyučování končilo někdy až po 14. hodině. Během dopolední výuky dle svých žáků slabě popíjel malou skleničku červeného vína.⁷¹

Jindřich svoji práci učitele chápal jako určité poslání, které by se podle něj nemělo uzavírat pouze do prostor školy. Již jako mladý pořádal veřejné přednášky jak v Domažlicích, tak po celém Západočeském kraji. Svoji pedagogickou činnost tak uplatňoval na učitelských poradách nebo vesnických a městských konferencích, kde přednášel pro mládež i dospělé obecnost. Jako zkušený a sympatický rétor dokázal upoutat pozornost publika svým vystupováním a odbornou hudební znalostí evropského formátu.

Jindřichovy výstupy zahrnovaly většinou informace o slavných českých hudebních skladatelích: Bedřichu Smetanovi, Antonínu Dvořákovi, Karlu Bendlovi, Zdeňku Fibichovi, Karlu Kovařovicovi a také o svém učiteli Vítězslavu Novákovi. Ve svých projevech Jindřich zdůrazňoval význam hudebního umění a národních písní (slovanských a chodských). Propojením národopisu a literatury přednášel o Chodsku, zahrnoval i jeho zvyky, nebo hovořil např. o spisovateli Jaroslavu Vrehlickém. Jindřichovy přednášky se dostaly také mezi širší vrstvu obyvatelstva prostřednictvím Československého rozhlasu, kde vykonávaly především funkci výchovnou. Rovněž měl možnost psát do odborných novin a časopisů, kam přispěl více jak 40 články z oblasti chodského národopisu nebo fejetony s hudební tematikou. Tuto činnost Jindřich konal ve svém volném čase bez nároku na jakoukoliv odměnu.⁷²

⁷⁰ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 56.

⁷¹ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Můj bratr Jindřich.

⁷² Tamtéž.

4.8 VĚRNÝ CHOD

Jindřich svým vášnivým studiem nabyt kompetencí budoucího hudebního mistra. Jeho umělecký talent se prokázal již v Praze, kde se mu dostalo několika nabídek na velmi prestižní práce. Možnost funkce korepetitora opery v Národním divadle odmítl i přesto, že zde mohl později působit i jako dirigent. Dále mohl vést pěvecký sbor *Žerotín* v Olomouci společně s kulturní činností v jeho okolí. Podobné nabídky dostával Jindřich i v místě studia na učitelském ústavu v Soběslavi, na škole v Budči v Praze nebo v plzeňském sboru Smetana, který byl prestižní svým mezinárodním významem, hudebním vítězstvím v Paříži v roce 1900. Vrcholná nabídka přišla z Ameriky, kde mohl nastoupit na pozici kulturního referenta silné české osady v Chicagu. Jindřich byl však věrný svému rodnému Chodsku.⁷³

Od roku 1902 se usadil v Domažlicích natrvalo. Po smrti svého otce Aloise Jindřicha zde pobývala jeho matka a bratr Alois. Vazbu k rodnému kraji posiloval i vztah k místní učitelce Elišce Příbylové. Narodila se 4. dubna 1866, byla tak o deset let starší než Jindřich. Pocházela z jihočeské obce Čakovec a jako učitelka zde pracovala od roku 1896. I přes svůj milostný vztah si Jindřicha za manžela nevzala. Působila spíše jako osoba, která s ním spolupracovala na budoucím poli etnografickém a kulturním.⁷⁴

4.9 JINDŘICHŮV KULTURNÍ ŽIVOT

Ještě jako student hrával Jindřich o prázdninách v amatérském divadle v rodném Klenčí pod Čerchovem. Jeho zásluhou byla představení přeměněna v operety, pro něž zhudebnil rozmanité humorné vložky sepsané Jindřichem Šimonem Baarem nebo Janem Vrbou.⁷⁵

V době příchodu Jindřicha byly Domažlice již kulturně vyspělé, a to především na poli literárním. Ředitelem domažlického gymnázia profesorem Reisem byla založena Literární jednota, ve které působily kapacity tehdejší inteligence jako např. František Bořek – Dohalský, dr. Albert Milota nebo domažličtí profesori Dobiáš a Fikejs.⁷⁶

⁷³ Tamtéž, s. 17.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, V Soběslavi.

⁷⁶ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Jeho vliv na kulturní život.

Do této organizace také přispíval Jindřich jako doprovodný klavírní mistr, který svým výkonem obohacoval slavnostní příležitosti. Zaujímal zde také postavení hudebního odborníka pořádajícího mnohé přednášky o českých hudebních skladatelích a o chodské písňové tvorbě na poli etnografie.⁷⁷

Jindřich se celkově zajímal o všekulturní život. Zájem o výtvarnictví a malířství dokládá jeho styk s malířskou kolonií ve Starém Postřekově u pana řídícího Ondřeje Švajnara. S mnohými malíři se dobře znal. Byli to: Vojtěch Titlbych, František Brunner, Ladislav Kaigl, Karel Wellner, Emanuel Neuman nebo místní malíř František Michl a Jan Paroubek. Mezi známé osobnosti – sochaře, se kterými byl v kontaktu, patřily Václav Amort, Vladimír Bretschneider a Alois Langerberger.⁷⁸

Tuto širokou kulturní jednotu doplňovali další Jindřichovi přátelé, významní literáti, jako např. Karel Čapek Chod, Jindřich Šimon Baar, Jaroslav Vrchlický nebo Antonín Klášterský. V Jindřichově bytě se tak často setkaly až desítky známých umělců různých kulturních zaměření a odvětví, kteří přicházeli na návštěvy nebo na besedy a večírky. Všechna tato inteligentní veřejnost měla kulturní, umělecký a pedagogický vliv na zdejší obyvatelstvo. Na začátku 20. století tak byly Domažlice známé jako kulturní středisko nazývané „Athenami na západě naší vlasti“.⁷⁹

Organizaci kulturní a umělecké činnosti v Domažlicích zajišťovala paní Hana Kraftová, choť okresního hejtmana. Svojí pracovní iniciativou se starala o zajišťování všech kulturních akcí, které podporovala a připravovala důležité zázemí a pohodlí všem příchozím umělcům. Kraftová byla Jindřichovi velkou morální oporou a silnou organizátorkou umělecké činnosti v Domažlicích. Do 1. světové války měl Jindřich značnou podporu svých přátel z kruhu české inteligence. Avšak v období první republiky začaly tyto kontakty postupně upadat a mimo hudbu se mu dostávalo méně příležitostí ke zpestření si svého uměleckého života.⁸⁰

Během svého učitelského působení několikrát žádal c. k. okresní školní radu v Domažlicích, aby mu byla poskytnuta pracovní dovolená za účelem hudební reprezentace pěveckého spolku Čerchovan. V roce 1909 mu na jeho žádost umožnili pobyt od 26. června do

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Jaroslav Vrchlický a Jindřich.

3. července v Lublani, kde se zúčastnil pěveckého všeslovanského sjezdu jako významný delegát z řad učitelů zastupujících české země.⁸¹

4.10 MEZI HUDEBNÍKY

K nejlepším Jindřichovým přátelům patřili přirozeně hudebníci. Jedním z nejvýznamnějších byl pianista a virtuos na čelo profesor Tolinger. S Jindřichem se seznámil v Domažlicích v roce 1922. Profesor bydlel ve Vodní ulici, kam chodil Jindřich téměř denně a kde spolu hrávali čtyřručně na klavír. Po jeho odstěhování se začal Jindřich stýkat s dalším výborným pianistou s Františkem Ningrem, inspektorem kontroly v cukrovaru. Společně založili v Domažlicích hudební kroužek. Později hrával Jindřich na klavír s profesorem domažlického gymnázia Otakarem Zichem, na klavír doprovázel manžele Šnáblový, Šefčíkovo kvarteto nebo koncertoval a klavírně doprovázel mladého talentovaného Polívku.⁸²

Mezi další významné hudební osobnosti, které měly s Jindřichem přátelský vztah, patřil František Picka, kapelník Národního divadla, který každoročně trávil dovolenou u Jindřicha v Domažlicích. K dámám hudební české společnosti patřila koncertní zpěvačka paní Králová, choť tajemníka Obchodní komory v Plzni, která pořádala v Domažlicích a v Plzni Jindřichovy koncerty a v Českém deníku upozorňovala na jeho významnou skladatelskou činnost. Další byla koncertní zpěvačka Musilová-Kreslová, která si velmi oblíbila Jindřichovy chodské písně. K operním pěvcům, se kterými měl velmi vřelý přátelský vztah, patřil Josef Branžovský. Často se navštěvovali v Plzni, v Domažlicích a v obci Babylon. K Jindřichovým morálním podporovatelům patřil ředitel hudební školy Václav Flégl. Jeden o druhém napsali fejeton k 50. i 60. jubileu. V neposlední řadě byl v přátelském vztahu s profesorem Kličkou, varhanním virtuosem Otakarem Ostrčillem, vedoucím Národního divadla nebo profesorem Vítězslavem Novákem, u něhož Jindřich v Praze studoval.⁸³

Největším přítelem a propagátorem Jindřichových sborů byl Bohdan Gselhofer. Tento skladatel, klavírní virtuos a sbormistr Smetanovy pěvecké župy Pallovy v Plzni vedl

⁸¹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Okresní školní rada (česká) Domažlice, 4 i. č. 328.

⁸² Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Přátelé z hudebníků.

⁸³ Tamtéž.

Jindřichovy sbory při mnohých župních koncertech a festivalech. Sbory Čerchovan a Bitva u Domažlic pod jeho vedením dosáhly největších ohlasů na festivalových koncertech v Praze.⁸⁴

4.11 KAREL A EMIL BURIANOVI A JINDŘICH

Velmi vážený byl vztah Jindřicha a Karla Buriana. Toto tvrzení dokresluje bohatá korespondence dosvědčující přátelství obou umělců, které vyjadřovalo obdiv ke Karlovi jako pěvci a k Jindřichovi jako k významnému českému hudebnímu skladateli. Oba se spolu seznámili na České Kubici nedaleko Domažlic, kde přes léto Karel pobýval. Jindřichovu tvorbu představoval na svých koncertních programech vedle děl Smetany a Dvořáka ještě před tím, než se poznali osobně. Na koncertu v Drážďanech Karel zpíval Jindřichovy písně, které přeložil do němčiny, když byl dvorním komorním divadelním pěvcem. Německá kritika přijala Jindřichovy písně a vyzdvihla jejich melodičnost, což o současných moderních písních podle Karla Buriana tvrdit nešlo.⁸⁵

Burian svým působením inspiroval Jindřicha k vydání *Národních písní česko-slovenských*, ke kterým napsal úvod a jež byly vydány ve sbírce *Burianovo album*. Mnozí další významní skladatelé si přáli, aby Burian zpíval jejich písně. On si však vybral právě Jindřichovy skladby, které také překládal do němčiny. Jednalo se o 10 písní ze sbírky *Památce Vrchlického*. Na oplátku Jindřich zhudebnil Burianovy básně *Mrtvá láska* a *Oči Kristovy*.⁸⁶

Burian působil jako silný propagátor Jindřichových skladeb. Vystupoval v Praze, v Plzni a na České Kubici, kde mu doprovod na klavír obstarával právě Jindřich. Setkávali se nejen v Domažlicích a na České Kubici, ale také byl častým hostem na jeho vlastním velkostatku v Senomatech u Rakovníka. O vzájemném přátelském vztahu svědčí početná fotografická sbírka např. z Mariánských Lázní nebo z Křivoklátu.⁸⁷

Na mnohých hudebních akcích se Jindřich seznámil s Karlovým bratrem Emilem Burianem, výborným barytonistou, který také často a velmi rád zpíval Jindřichovy písně. Vytvořilo se mezi nimi podobné přátelství, jako měl s Karlem, a vydrželo až do Jindřichovy

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Karel a Emil Burianovy a Ema Destinová.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

smrti. Učitel hudby a sbormistr hudebního spolku Čerchovan Václav Flég se vyjádřil o jejich hudební spolupráci takto: „*Nebylo snad jediného významného kulturního podniku, jehož by se nebyl Jindřich Jindřich účastnil jako sólista, doprovod, komorní hráč, přednášeč či umělecky přísný dirigent.*“⁸⁸

4.12 EMA DESTINOVÁ A JINDŘICH

Ema Destinová patřila stejně jako Karel Burian k největším pěveckým ikonám v českých zemích. Velké zahraniční pozornosti se těšila na svém turné po Americe. Společně s Karlem se Ema zasloužila o největší rozšíření povědomí Smetanových oper v cizině. Po jejím návratu z Ameriky si rovněž oblíbila Jindřichovy skladby.⁸⁹

Ve své četné korespondenci vyjadřovala k Jindřichově tvorbě velkou úctu a citový vztah. Z její iniciativy byl v Domažlicích uspořádán koncert sestavený pouze z Jindřichových písní. V roce 1926 společně odehráli velké celostátní turné s dvaceti zastávkami, na němž zazněly písně od Smetany, Dvořáka, Fibicha a samozřejmě Jindřicha.

Na svém zámku ve Stráži nad Nežárkou býval Jindřich častým hostem. Odtud si odvezl do své sbírky mnoho obrazů, alba divadelních podobizen z významných oper, památné stuhy a věnce, které Ema obdržela při operních vystoupeních. Také mu darovala album s podpisem světových umělců. Až do její smrti 19. ledna 1938 byli velkými přáteli.⁹⁰

4.13 JAROSLAV VRCHLICKÝ A JINDŘICH

V Domažlicích se Jindřichovi dostalo také té pocty, že mohl být v těsném kontaktu se slavným českým spisovatelem Jaroslavem Vrchlickým. Poprvé se Jindřich s Vrchlickým setkali roku 1907 v Plzni, ale až o rok později, kdy byla v Domažlicích Literární jednotou uspořádána přednáška o Karlu Havlíčku Borovském, při níž Jindřich hudebně doprovázel, se poznali důkladněji. Během večera zazněly dvě písně od Vítězslava Nováka a píseň *Večer* inspirovaná

⁸⁸ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975. s. 85.

⁸⁹ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Karel a Emil Burianovy a Ema Destinová.

⁹⁰ Tamtéž.

texty Vrchlického. Dále Jindřich zahrál Sukovu *Píseň lásky* a dvě skladby vlastní tvorby.⁹¹ Na samotného Vrchlického zapůsobil Jindřichův hudební výstup tak, že se o něm vyjádřil svou básní: „*Jdi! Svět je před Tebou, co máš v své duši, co tebe rozdírá, co rve Tě, co Tě kluší, jest veliké poslání!*“⁹²

Druhé setkání obou osobností se uskutečnilo v Stupčicích u Tábora, kde se Vrchlický začal léčit ze své nemoci v sanatoriu dr. Koutského v roce 1911. Při té příležitosti ho jel Jindřich navštívit. Věděl, že na tom Vrchlický není už ze zdravotního hlediska dobře. On sám vyjádřil svoji nechuť vracet se zpátky do Prahy, a tak mu Jindřich navrhl Domažlice jako ideální místo pro odpočinek po svém léčení. S Jindřichem udržoval Vrchlický stále vřelé styky prostřednictvím bohaté korespondence mezi lety 1910 a 1911. Vrchlický mu také věnoval své poslední básně *Jarní kvítí*, *trojčlenný cyklus veršů*.⁹³

Jaroslav Vrchlický dorazil do Domažlic 7. 9. 1911 večer, v době, kdy ještě nebyl uzdraven. Prozatím bydlel v hotelu Šumava, kde ho Jindřich často navštěvoval. Společně se spolkem paní a dívek s názvem *Božena Němcová* se podařilo básníkovi v únoru v roce 1912 získat vlastní byt na náměstí v Domažlicích.⁹⁴

Jindřich se nechal silně inspirovat posledními verši cyklu *Jarní písňe* a z jejich popudu nacvičil v Literární jednotě melodramatickou trilogii *Hippodamie*. Klavírní hru zajistil Jindřich a režie se ujal Bořek-Dohalský. Tohoto představení se Vrchlický osobně zúčastnil a velmi si cenil celého vystoupení. Tento veřejný akt byl pro Vrchlického posledním vystoupením na veřejnosti v Domažlicích. Jindřichovou zásluhou se dílo Vrchlického v Domažlicích hrálo společně s Fibichovou hudbou, jelikož v Praze se hrálo pouze jako činohra.⁹⁵

Přes mnohé další přátele, které v Domažlicích získal, byl Vrchlickému nejbližší právě Jindřich. I v pokročilé fázi nemoci ho stále navštěvoval. Od městské rady zařídil Vrchlickému soukromý kočár a večery si zpříjemňovali posezením ve vinárně U Schnáblů. Vrchlický se v okruhu svých přátel jevil vždy jako velmi vlídný, hovorný a zábavný, dokud u něj nemoc nevyvrcholila. Dne 9. 9. 1912 ve večerních hodinách Vrchlický ve svém bytě zemřel. Pohřeb

⁹¹ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Jaroslav Vrchlický a Jindřich.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

zajistila městská rada, která uctila jeho památku v zasedací síni na radnici, kde slavnostně zapěl Jindřichův smíšený sbor Čerchovan.⁹⁶

4.14 BOŽENA HEZKÁ

Božena Hezká patřila k předním kulturním pracovnícím na domažlickém okrese a byla důvěrnou spolupracovnicí Jindřicha Jindřicha. Mimo to se stala také sbormistryní pěveckého sboru Čerchovan, kde byla i pěvkyní a klavíristkou. Od roku 1937 ji poznalo mnoho návštěvníků koncertů po celé Československé republice. Svým oddaným přístupem se zasloužila o Jindřichovo umělecké působení a úspěchy, za něž Jindřich obdržel ocenění zasloužilý umělec a národní umělec.⁹⁷

Během nacistické okupace spolu Jindřich a Hezká nepřestali spolupracovat. Koncertovali po celém protektorátu, neboť se snažili posilovat víru v národní uvědomění a odvahu k odporu proti diktatuře. Podobně po skončení druhé světové války a po osvobození patřili k prvním umělcům, kteří kulturně obohacovali obyvatele nově přicházející do západočeského pohraničí.⁹⁸

Jindřich byl pro Boženu nejen hudebním partnerem, ale také velkým inspirátorem. Skrze své životní zkušenosti se zasloužila o proslavení pěveckého sdružení Čerchovan, se kterým spolupracovala až do 80. let. Během komunistického režimu usilovala o jeho kulturně politické zapojování do socialistické společnosti.⁹⁹

Božena pracovala původně jako učitelka klavíru a zpěvu, ale již zmíněné hudební činnosti vykonávala vždy zadarmo. Svým přístupem vzdělávala a hudebně odchovávala nejen hudební nadšence a amatéry, ale i profesionály, kteří se hrdě hlásili k jejímu odkazu. Božena byla Jindřichova oddaná důvěrnice. Po Jindřichově smrti se ona jediná dokázala vyznat v jeho

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Návrh na udělení čestného titulu zasl. umělkyně Boženě Hezké, CH 78.071.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž.

hudebních a folkloristických sbírkách a pomohla k uspořádání a zrestaurování Jindřichova muzea v Domažlicích.¹⁰⁰

4.15 ETNOGRAF JINDŘICH

Chodsko patří k několika krajům v českých zemích, o které byl v historii vždy velký národopisný zájem. Minulost představující Chody jako strážce hranic a rebely bojující proti panskému útlaku přitahovala mnohé české národní obroditele.

Okouzila zejména Boženu Němcovou, jež jako první ve svých dílech popsala lidovou kulturu, tradice a umění chodského obyvatelstva. Společně s jejich způsobem života je představila v kontextu českých dějin. V 80. letech 19. století se však Chodsko začalo popularizovat až zásluhou Aloise Jiráska. Ten v roce 1884 vydal v časopisu *Květy* své monumentální dílo *Psohlavci*, ve kterém je především zaznamenána skvostným spisovatelským jazykem historie chodské rebelie. Mimo to zde také popsal chodskou vesnici, na níž chtěl demonstrovat význam tradice. Tímto způsobem si chodský kraj uvědomil velkolepost a národní sílu tradic a slavnou minulost svých předků.¹⁰¹

Na konci 19. století se z hlediska růstu národního uvědomění v českých zemích Rakouska-Uherska začalo čím dál více lidí zajímat o etnografickou činnost. Na stále ještě starobylé Chodsko přicházeli nejen literáti, např. malíř Mikoláš Aleš vyobrazující typy chodského obyvatelstva, nebo folklorista Ludvík Kuba studující lidovou píseň a hudbu. Tito a další umělci využívali chodské etnikum jako zdroj poznání národní tradice a jako pramen k obhájení svého patriotického přesvědčení.¹⁰²

Chodský kraj měl také svého vlastního národopisce. Byl jím Jan František Hruška, jenž v 80. letech 19. století vydával v časopisu *Český lid* rozsáhlé etnografické studie a pojednání hlavně o životě chodských dřevorubců a o chodském domě. Stejně jako Hruška začal později národopisně přispívat i Jindřich Šimon Baar, který jím byl inspirován, a oba muži na tomto vědeckém poli spolupracovali.¹⁰³ Hruška ve své práci pokračoval a přispíval do různých

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd 1956, 5. s.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž, s. 5.

časopisů, kde uváděl ukázky lidové tradice. V roce 1907 vydal *Dialektický slovník chodský* a dále sbíral pohádkové příběhy a vypravování o životě chodského obyvatelstva.¹⁰⁴

Chodsko však stále postrádalo soustavné dílo, jež by představovalo přehledný soupis národopisného materiálu, jehož součástí by byl místní folklor, zejména sbírky lidových písní. Jindřich si tento nedostatek uvědomil a rozhodl se shromáždit všechny lidové písně, které byly na Chodsku zpívány, a společně s ukázkami chodského umění založit chodské národopisné muzeum.¹⁰⁵

Tento Jindřichův zájem má ale mnohem starší kořeny. Už v 80. letech 19. století si začal uvědomovat důležitost národopisné činnosti a zajímal se o ni již jako mladý student. V patnácti letech roku 1891 se poprvé zúčastnil vědeckých výprav pod vedením Jindřicha Šimona Baara po chodských vesnicích, konkrétně do Starého a Nového Postřekova a Újezdu. Na těchto cestách šlo především o přesné zaznamenávání nápěvů chodských písní a různých variant chodské hudby. Výsledek své práce poprvé uveřejnil po svém hudebním studiu v Praze roku 1902 v *Českém lidu*.¹⁰⁶ V době zmíněné vědecké práce se na Chodsku stále hrála a zpívala stará lidová píseň, která z ostatních českých krajů již vymizela. Například dudáckou hudbu jako hudební útvar bylo možno zaznamenat právě pouze na Chodsku.¹⁰⁷

Na svých studijních cestách se Jindřich zajímal o chodskou kulturu obecně: o kroje, obydlí, pověsti, zvyky, pohádky, přísloví nebo nářečí, jež ho zajímalo především z hláskoslovného hlediska. Jindřich si ale tento úkol zvolil v neblahé době, jelikož Češi v této době velký zájem o lidovou kulturu společně s jejími tradicemi neměli.¹⁰⁸

4.16 PŘÍSPĚVEK JINDŘICHA V CHODSKÉ ČÍTANCE

V roce 1927 vydali František Teplý, Jan František Hruška a Jindřich Šimon Baar publikaci, jež měla být ústředním dílem chodského regionu. Rozhodli se tak z důvodu snahy odstranit mylné

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 6.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Sběratelská činnost.

¹⁰⁷ JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd 1956, s. 5.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 6.

dezinterpretace, které se šířily v Čechách o tomto kraji. Cílem bylo, aby čítanka podala pravdivý obraz chodské historie, kultury, zeměpisu a etnografie. „*My Psohlavci jsme částí československého národa. Proto naše slavná minulost, naše dějiny, řeč, kroj, osobní statečnost, poctivost a věrnost sloužily ke cti celého národa a náš národ se námi právem chlubil.*“¹⁰⁹

Svou prací do čítanky přispěl také Jindřich Jindřich. Představil zde lidovou píseň, hudbu a tanec na Chodsku. Vysvětlil význam písně samotné, písně, jež člověka provázela od úplného počátku jeho života v podobě ukolébavek, později zpěvných říkadel, koled, ale i zpěvů při práci, na svatbách či o masopustu, ale i písně, jež nakonec doprovodí člověka na jeho poslední cestě. Navíc zpěv pohřebních písní spolu s tanci v hospodách dává do souvislosti se starými pohanskými zvyky.¹¹⁰ Potvrzuje se tak jeho výrok: „*Muzika bez písniček – to je chléb bez soli.*“

Hudbě a zpěvu samotnému přikládá zkrátka Jindřich nesmírnou důležitost. Písně, nápěvy i texty odjakživa zachycují nejrozmanitější nálady a zahrnují celou škálu lidských emocí a nálad: duchovní, vážné, filozofické, teskné, poetické i taneční s bujnou a rozpustilou veselostí. Chodskou píseň charakterizoval příznačnou rázovitostí v rytmu, textu nebo obojím. Pomalých, smutných nebo vážných písní bylo na Chodsku velmi málo, jelikož se samy nehodily k tanci.¹¹¹

Jindřich uvedl, že se písně zpívaly v tzv. buláckém, chodském nářečí. Vyjadřoval se k samotnému dialektu, který zůstal zachován pouze u starých zpěváků v odlehlejších vesnicích. Podle něj mladší obyvatelé chybně spojovali bulačinu se spisovným jazykem. O chodském nářečí se vyjádřila i Božena Němcová v *Obrazech z okolí domažlického* v roce 1845: „*V celém okolí mají ti lidé řeč zlatý poklad, já poslouchám jako u vidění. Kde se jich dotkne, jakoby zlaté jiskry pršely.*“ Stejně tak Jan František Hruška ve stati *Obrozující síla dialektů pro jazyk spisovný* napsal: „*Taková síla obrodná tkví v podřečí Chodů, starého kmene českého, zachovalého nejvíc i v jiných stránkách kulturní, především v kroji, zvycích, úpravě obydlí a živobytí. Dialekty, a to všechny zachovalejší, jako chodský zvláště, uchovávají především při plném životě a síle mnohá slova a výrazy, které byly kdysi i v jazyce spisovném, ale vytratily se z něho, nebo vetřelo se na ně slovo cizí. Kdo by oblékal kabát cizí, maje svůj? A mezi nimi jsou i slova taková, že ztráta jejich dosud nenahrazena. Zachovalost pěkná jeví se ovšem též v mnohých vazbách a celých ustálených rčeních. V dialektech hlásí se k životu slova a výrazy,*

¹⁰⁹ HRUŠKA, Jan František, František TEPLÝ a Jindřich Šimon BAAR. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927. Obzinovy tisky, s. 1.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 92.

¹¹¹ Tamtéž.

*keré vznikly na vlastní půdě, ze zvláštních potřeb. Živý jazyk lidový pokračuje často v tvoření a obohacuje se tím dále. Mile působí snaha po obraznosti. Zvláštní srdečnost prozařuje z obecních názvů přírody a jejich částí. Těžiti a hodně těžiti z mluvy živé může a má jazyk spisovný v každé době!*¹¹²

Do Chodské čítanky Jindřich napsal několik ukázek notových zápisů společně s dudáckou hudbou, kterou pokládal za nejoblíbenější ve své době vůbec. Učinil tak z důvodu, že na tuto hudbu se nejvíce tancovalo a že se stala součástí různých vesnických veselí a slavností. K této hudbě neodmyslitelně patřil nejznámější chodský tanec „Do kolečka“. „Tanečník s tanečnicí postaví se proti sobě, chytí se oběma rukama kol pasu, krku, nebo mají obyčejné držení taneční, pak oba přešlapují s nohy na nohu, podupávají rytmus taneční, rozdělujíce stejnoměrně čas na takty a točí se velmi rychle stále na jednom místě do kola – až do únavy. Při tom zpívají a výskají. Ke konci obyčejně tanečník vyhodí tanečnici do výšky, při čemž oba silně zavýskají. Někdy tanečník přešlapuje, podupává na místě rytmus a vezme tanečnici na prst, tanečník stojí a dupá, tanečnice pak se sama rychle otáčí se zdviženými rukama. Levé ruce mají obyčejně opřené v bok. Nebo si chlapec podupává rytmus, tleská rukama, a dívče, majíc ruce v bok, rychle se otáčí kolem něho.“ Otakar Zich uveřejnil v časopisu *Český lid* vědeckou studii *Píseň a tanec na Chodsku*, kde se vyjádřil k chodské hudební kultuře jako k nejrázovitější a nejradostnější v Čechách vůbec.¹¹³

Jindřich psal o chodské písni a hudbě celkově jako o velkém kulturním bohatství. Čeští skladatelé a vzdělanci přirozeně tíhli k zájmu o studium chodské melodie a rytmu, jenž oživoval jejich vědeckou, spisovatelskou nebo poetickou inspiraci. Skrze tyto lidi se chodská píseň dostala i mimo Čechy a je známá i v různých státech po celém světě. Přece ale postupem času mnohé písně společně se starými zvyky a obyčejí vymizely, na což upozorňoval již Karel Jaromír Erben: „Pozoruje se také vůbec, že od r. 1848 lid náš selský méně zpívá, nežli zpíval před tím.“ Jindřich si sám uvědomoval postupný zánik chodské hudební kultury, jemuž by se mělo zabránit opětovným zpíváním ve školách, v rodinách a při všech veřejných příležitostech jako připomínka odkazu bohaté chodské kultury.¹¹⁴

V Chodské čítance se Jindřich prostřednictvím svého pole působnosti vyjadřuje také k humánním a politickým myšlenkám v české společnosti. Především upozorňuje na tehdejší

¹¹² Tamtéž, s. 94.

¹¹³ Tamtéž, s. 97.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 100.

narůstající sobeckost, stranickou vášeň a politický populismus společně s materialistickým založením lidského života. Lidé podle něj zapomínají na harmonický duševní život, jenž zde v dávných dobách byl a který by měl setrvat v každé době.¹¹⁵

4.17 VÝZNAMNÉ MEZNÍKY UMĚLCOVA ŽIVOTA A JEHO ZÁVĚR

Jindřich působil svým vystupováním a působením na lidi jako velmi mírný, citlivý, tichý a nenápadný člověk. Naopak ve své práci byl neoblomný, pevný a houževnatý, což se projevilo v jeho celoživotní oddanosti chodskému regionu. Během života se sám jako horlivý čtenář nepřestával vzdělávat. Jeho knihovna čítala na 10 000 svazků knih. Každou přečtenou knihu a prostudované nototisky dokládal označením hvězdičky nad jméno autora knihy.¹¹⁶

Již v 20. letech 20. století si lidé na Chodsku uvědomovali důležitost Jindřichova životního působení. V roce 1926 byly v Domažlicích uspořádány hudební slavnosti, kde se zdůrazňoval Jindřichův přínos a jeho zásluhy v kulturní sféře v Československu. Jindřichův umělecký a vědecký potenciál se stále postupně zvyšoval. V roce 1935 byl Jindřich poctěn udělením řádného členství v České akademii věd a umění. Oficiálně se tak potvrdil význam jeho tvorby a práce v oblasti hudební lidové kultury.¹¹⁷

Před 2. světovou válkou se Jindřich odvážně angažoval při jednání s českou vládou o návrat neprávem zabraného chodského území v březnu 1939. I přes toto strastiplné období ale nepřestával koncertovat a kulturně žít. Po komunistickém převratu se mu dostávalo všeobecné úcty a upřímného vděku, který mu chodský lid projevoval. Při dovršení Jindřichových sedmdesátin obdržel čestné občanství města Domažlic od ministra školství Zdeňka Nejedlého. Velké pocty se Jindřichovi dostalo udělením čestného titulu zasloužilého umělce, který získal 9. října 1954. Nejvyššího vyznamenání však dosáhl 26. října 1957, kdy byl jmenován národním umělcem.¹¹⁸

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 91.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 93.

Jindřich se dožil úctyhodného věku. Při oslavě umělcových 90. narozenin 5. března 1966 mu projevila vděčnost celá československá veřejnost prostřednictvím vážených osobností. V této době měl již Jindřich značné zdravotní potíže. 19. března 1967 navštívil se svou věrnou spolupracovnicí Boženu Hezkou naposled koncert v Praze. Pěvecké uskupení Hlahol a pražští Psohlavci zde dohromady s orchestrem předvedly Jindřichovy Chodské tance s Mrákovským souborem písní a tanců. Ale po tomto vystoupení byl Jindřich už znatelně fyzicky vyčerpaný. V Domažlicích 16. října 1967 nalezla Božena Hezká Jindřicha ležícího na zemi v jeho ložnici. Po převezení do nemocnice byl naposled navštíven svými synovci Zdeňkem a Jaromírem Jindřichovými a 23. října 1967 zemřel.¹¹⁹

Při rozloučení se s Místrem Jindřichem pronesli smuteční projevy ministr kultury dr. Miroslav Brůžek a za Svaz československých skladatelů dr. Antonín Špelda. Na pohřbu zazněla od sboru Čerchovan sborová epopěj *Bitva u Domažlic*. Během smuteční slavnosti byly hrány skladby *Elegie* a *Svítání v horách* od samotného Mistra Jindřicha Jindřicha. Na rozloučení zazpívala Božena Hezká *Bulačinu* společně s Chodským triem a dudáckou Konrádyho hudbou. Jindřich byl pochován v Klenčí pod Čerchovem vedle svého otce Aloise Jindřicha a sestry Anny Hatinové-Jindřichové.¹²⁰

¹¹⁹ Tamtéž, s. 95.

¹²⁰ Tamtéž, s. 96.

5 NÁRODOPISNÉ DÍLO – CHODSKO

Jindřich Jindřich svou celoživotní etnografickou práci zaznamenal v 26dílném sborníku *Chodsko*. První čtyři díly obsahují slovník chodského nářečí společně s gramatikou a historií chodského regionu. Zbylé části sborníku pojednávají o životě, zvycích a lidové kultuře lidí žijících na Chodsku.

Jindřich zdůrazňuje historii Chodska již v úvodu své práce. Zde se zaměřuje především na nejslavnější události v dějinách Chodů, které měly zásadní vliv na vývoj této lidové kultury. Ve svém díle dále čtenáře seznamuje obecně s chodským obyvatelstvem a jeho rázovitou povahou a bohatou historií, to vše v kontextu vývoje jeho bádání ve folkloristice a národopise.

První kapitola začíná vlastní národopisnou studií o chodském statku a chalupě. Zajímavé je, že od této kapitoly psal Jindřich celé dílo v chodském nářečí. Text, jenž je v díle předkládán, odkazuje na dobu minulou, především na druhou polovinu 19. století, ve které existovaly tradiční formy lidového života přežívající ještě z dob feudalismu. Jindřich tak dbal na historicky přesné uvádění starých zvyků a obyčejů, na kterých si ale uvědomoval jejich nedostatky a jež se v žádném případě nesnažil obhajovat. Ve svém díle pouze předkládal doložená fakta.¹²¹

Ve druhé kapitole je Jindřichem líčena chodská světnice, která je velmi detailně popisována např. i se zvykem tzv. svícení. Další popisuje chodské kroje, o něž se již dříve zajímala Němcová, Erben, Hruška nebo Stránská a Šotková, ale Jindřich přistupuje k detailnějšímu pohledu. O zvycích a obyčejích se dozvídáme v další kapitole, kde jsou soustavně systematicky zaznamenány v rámci celého kalendářního roku. V kontextu ročních období psal i o lidových písních a říkadlech.¹²²

Jeden z nejpodrobnějších popisů lidové svatby v národopisné literatuře najdeme v páté kapitole. Zde Jindřich rozšířil zpracovanou stat', kterou také uvedl v dodatku sedmého dílu svého zpěvníku. Svým způsobem odkazuje a navazuje na Boženu Němcovou, která jako první pojednávala o tomto zvyku, který ji uchvátil svou velkolepostí na chodském venkově. Dále se věnuje vztahům mezi chodskými obyvateli. Svou specifičností si vydobily místo v sedmé kapitole s názvem *Zdvořilost*. Zajímavé a jistě atraktivní téma rozebral v kapitole

¹²¹ JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd 1956, s. 9.

¹²² Tamtéž, s. 10.

osmé, která nese název *Láska* a je rozdělena do čtyř částí. V prvních dvou zde vylíčil zajímavým způsobem na základě rozhovorů život milenců, názory na vlastní život mladých lidí, na lásku a na manželský život. Ve zbylých jsou popsány tradiční zvyky jako např. křtiny.¹²³

Ve svém díle neopomíjel ani život dětí, na kterém doložil důležitost her a zábav, kterých se jako dítě také sám zúčastnil. Kapitola s názvem *Zdraví ha nemoc* zachycuje lidový názor na zdraví, nemoc a smrt společně se způsoby, jakými byly nemoci léčeny, a se soupisem lidových léků. Je zde také pojednání o pohřbu.¹²⁴

Kniha má částečně i vlastnosti beletristického díla. Prostřednictvím chodského venkovana promlouvá o různých lidských vlastnostech, což nabízí zajímavý a průkazný materiál pro studium psychického života chodského obyvatelstva. V dalších kapitolách Jindřich uvedl rozpravy chodského venkovského lidu představující jejich práci na zahradách, v sadech, na loukách, polích, v lesích a jejich debaty o počasí. Z těchto informací můžeme soudit, že člověk z Chodska měl velmi blízko k přírodě, která hrála nezaměnitelnou roli v jeho životě. Každodenní tvořivost lidí je vylíčena skrze dřevorubeckou jizbu, práci se lnem, výrobu chleba a také prostřednictvím práce jednotlivých řemeslníků. Tento obsah je provázán lidovými úslovími, průpověďmi či názory lidu na práci společně s jejich nutným odpočinkem.¹²⁵

V díle se také objevují různé názory lidu na hudební a taneční umění, na němž se projevila veselá povaha chodského obyvatelstva, českého lidu. Lidová vypravování Jindřich zachytil prostřednictvím pohádek, povídek, pověstí, bajek a různých veselých příběhů, tzv. „poudaček“. Zde do jisté míry navázal na své předchůdce – Němcovou, Erbena, Hrušku, Baara, ale doložil i nový materiál především žertovného charakteru. Autor přisuzuje velkou oblíbenost kapitole věnovanou humoru, která byla v českém národopisu málo probádaná. Zajímavý je zde záznam seznamu přezdívek, které byly dávány obyvatelům jednotlivých chodských vesnic.¹²⁶ V díle nejsou opomíjena ani pořekadla, jimž je poskytnuta samostatná kapitola společně s rčeními, příslovími a přirovnáními. Tímto způsobem byl předložen materiál k hlubšímu studiu chodské mluvy a myšlení.¹²⁷

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

Jindřich se nechal inspirovat hlavně svým krajanem Janem Františkem Hruškou a jeho *Dialektickým slovníkem chodským* vydaným roku 1907. Hrušku znal již jako mladý student a byl pro něj velkým vzorem. Hruškův slovník nazval Jindřich „zlatou knihou Chodska“. V roce 1904 pro něj napsal kantátu *Zpěv vánoční* a v roce 1907 mu věnoval druhý díl svého *Chodského zpěvníku*.¹²⁸

Hruška vystudoval lingvistiku u významného českého bohemisty Jana Gebauera. Hruškův slovník je pojat jako dílo jazykové. Tímto se slovníky obou autorů liší. Jindřich jakožto hudebník a skladatel přistupoval k jazykovému materiálu především prostřednictvím hudebního umění. Pro Hrušku byl metodologickou inspirací František Bartoš a jeho *Dialektický slovník moravský*. Hruškův slovník se stal vůbec prvním nářečním slovníkem z české oblasti a vyniká spolehlivým a obsahově bohatým nářečním materiálem. Ve své předmluvě uvedl, že do svého slovníku zařadil nejen nářeční slova, ale vše, co se od spisovné češtiny odlišovalo tvaroslovně, hláskoslovně nebo syntakticky. Ve slovníku každé zařazené heslo doložil obšírným výkladem.¹²⁹

Porovnání čtyř hesel z obou slovníků:

1. Jan František Hruška:

bacán, též kynutyj toč, buchta z řídkého těsta, a tudíž litá, ne hnětená a jediná přes celý pekáč. Zadělával se z mouky ječné a strouhaných syrových bramborů, do nichž se přidalo mléko a do něho trochu kvasnic. Nyní dělává se i z mouky pšeničné a přidává se i vaječ. Některé hospodyně přidávají jen málo syrových bramborů vařených, aby byl b. kypřejší, jiné míchají vařené i syrové spoříce víc mouky. B. namáčí se do omáček, zvl. švestkové, do převařeného mléka atp. Akk. často bacána. Máme bacána a řípný zelí.

libnyj, kdo nevyniká krásou, ale přece se líbí, rádi jej vídají. Pobrát krásu jinym pravda nepobrala, ale je divče libná. Není tulik hezkyjch jako libnyjch (přísl.). Též řeč libná.

¹²⁸ HOLUB, Zbyněk, ed. *Genius loci českého jihozápadu*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 88.

¹²⁹ Tamtéž, s. 89.

škryjpat, 1. stíkati. Poškryjpní ho, (chlapce) ha von huteče, 2. neos. Škryjpá, krápe, poprchá. Ženský, škryjpá, honem pro porušky! (tj. vysušované zvenčí odnést). Obyčejně užíváno slovo škryjpá o kapkách jednotlivých velikých. O hustém dešti drobném říkají „cedí se“, o hustých velkých kapkách „líje se“.

valach, 2. roura z kamen do komína, konec její capuch. Srv. liška

2. *Jindřich Jindřich*

bacán, m., kynutyj toč n. též litá buchta, tj. jídlo podobné báči, ale s mlékem a kvasnicemi, oblíbené zvl. v Domažlicích. Jídá se s řípným zelím n. namáčí do hruškové, švestkové omáčky, nebo zelné šťávy.

libnyj = libý, přívětivý, příjemný: copa Mamka, teé libná divče, pán má libnú řečv v. t. libyj

škryjp, citosl. doprov. kápnutí, **škryjpat** = kapat, drobně pršet: začíná tám náč škryjpat, dok. **škryjpnút**, přič. m. **škryjp**, -la, nov. -noul: škryjplu mji na hlavu, škryjpnutí, stč., škryjpání, stč., t. škryjpačka, ž., škryjpanec, m. = stříknutí, malý deštík: za chvílku to přejde, teé jen taková škryjpačka /takuvyj škryjpanec/, přeprška, zvl. rč. peníze mu enom škryjpají /≠ málo, ale pravidelně přibývají, např. při hře v karty /, 2. škryjpnút /expr./ = slovem ranit, popudit: pěkně ste ho škryjpli, huž hani necek

valach = zděná roura odvádějící kouř z kamen v senci do černé kuchyně, příp. větrací (v. t. liška): konec valachu se jmenuje capuch

Oba slovníky se vyznačují společným zdrojem jazykového materiálu a nářečních písní, ale naopak jsou rozdílně zaměřené. Lokalita sběru informací byla odlišná. Samotné shromažďování dat probíhalo v jiné době a rozsah a způsob zpracování byl také odlišný. Z hlediska lingvistického je Hruškův slovník kvalitnější. V Jindřichově slovníku nejsou důsledně uváděny slovnědruhovové charakteristiky jednotlivých slov, chybí vysvětlivky k použitým zkratkám, nebo slovník obsahuje i slova, která jsou nedialektická nebo necharakteristická pro daný region. Jindřich si však při vydání své práce nekladl lingvistické cíle. Především se snažil o zachycení

postupně mizejícího chodského dialektu jako abecedně uspořádaného sběru slov daného regionu.¹³⁰

Dílo *Chodsko* nelze pokládat za národopisnou monografii zachovávající tradiční dělení podle jednotlivých oborů lidové kultury. Nemá ani charakter ryze vědecký. Jindřich se snažil svým způsobem podat živý obraz chodského lidu v minulosti, ale nikoliv pouze na základě holých faktů, ale především uměleckým způsobem. Jedná se o nezvyklý způsob přístupu k etnografickému materiálu. Vhodným příkladem je přímá mluva chodského obyvatelstva, venkovanů. Jindřichovi šlo především o ucelené podání a uspořádání svých studií, které by vyhovovaly požadavkům tehdejší vědy a zájmům široké veřejnosti. Přesto se jedná o velmi cenné dokumentární dílo co do obsáhlosti národopisné činnosti.¹³¹

¹³⁰ Tamtéž, s. 96.

¹³¹ JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd 1956, s. 10.

6 CHODSKÝ ZPĚVNÍK

Již jako mladý student začal Jindřich Jindřich se svým o sedm let starším přítelem Jindřichem Šimonem Baarem sbírat písně. Od roku 1893 zaznamenával písně také sám. V tomto období se formoval Jindřichův celoživotní sběratelský plán. Ve své práci se samozřejmě inspiroval slavnými osobnostmi: Karlem Jaromírem Erbenem, Františkem Sušilem, Františkem Bartošem či Leošem Janáčkem, z chodské písně především Ludvíkem Kubou a Otakarem Zichem. Na rozdíl od ostatních umělců Jindřich zpracoval chodskou píseň do hloubky a stanovil tak její typické znaky a zvláštnosti s vymezením jejího funkčního významu.¹³²

V roce 1924 obdržel od Jindřicha Šimona Baara obsáhlou sbírku textů chodských písní s přáním, aby pokračoval ve své etnografické činnosti a aby texty vydal společně s jeho nasbíranými nápěvy. O dva roky později, a to v roce 1926 měl Jindřich již přes 400 chodských písní, popěveků, říkadel a koled. Dr. Štěpánek, advokát ve Kdyni, potom Jindřichovi nabídl za tamní osvětový svaz vydat jeho sbírky v publikaci *Chodský zpěvník*. Dohromady vyšel v sedmi dílech. První čtyři byly vydány nákladem okresního osvětového sboru ve Kdyni a zbylé vydal sám Jindřich svým nákladem, který činil 56.000 Kč.¹³³

Chodský zpěvník byl na svou dobu monumentální dílo. Obsahuje 934 nápěvů a 12 010 textů. Společně s hudebními texty jsou v díle uvedeny studie o lidové písni, hudbě a tanci na Chodsku. Dále je zde vylíčena chodská svatba společně s příspěvkem o chodském národopisu a nářečí s různými říkadly, rčeními, obyčeji a zvyky. Celá tato vědecká práce vyžadovala velké fyzické a psychické úsilí, o němž se Jindřich sám vyjádřil: „*Pracoval jsem na díle neúnavně dnem i nocí, týdny, měsíce, léta. Co to bylo obcházení vesnic, vyhledávání starých zpěváků a zvláště zpěvaček, u nichž chodské písně dosud nezapadly v zapomenutí.*“¹³⁴

Prof. Dr. Jaromír Fiala se zasloužil výběrem 120 písní z celého Jindřichova díla o sestavení *Jindřichova chodského zpěvníčku pro školní mládež*, vydaného okresním osvětovým sborem ve Kdyni. Obsahoval 35 chodských lidových písní, výběr pouze z I. dílu *Chodského zpěvníku*. Písně svým výběrem bohatě zachycují život a kulturu chodského lidu v minulém století a odkazují na morální poučení pro současný lid. Život, jeho radosti a strasti

¹³² JINDŘICH, Jindřich a Jaromír JINDŘICH. *Chodský zpěvník pro mládež*. Praha: Supraphon, 1971, s. 13.

¹³³ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Sběratelská činnost.

¹³⁴ Tamtéž.

se odráží v obsahu písní. Zajímavě je zde zachycena např. radost sedláků, šafářů, nebo zděšení pánů při zrušení roboty.¹³⁵

Zpěvník poskytuje zajímavý historický pohled na každodenní život chodského lidu. Dozvídáme se zde např. o chodském jídle. Mezi všední patřila polévka s česnekem, ale např. káva s cukrem byla už přepychová záležitost. Každodenní strava byla založena především na bramborových pokrmech, maso se podávalo pouze v neděli. Prostřednictvím vánočních koled Jindřich líčil, co lidé pokládali za skutečné dary. Byla to např. smetana s tvarohem, klobása, pytel mouky, šité boty, hrnec medu, jitrnice nebo oplatky. Vojenská služba neblaze zasáhla i do chodských písní, jež poskytují důkaz o beznaděži, smutku, cestách vojáků a jejich útrapách. Ve zpěvníku se také vyskytuje jedna pochodová vojenská píseň, kterou Jindřich Jindřich použil v *Pochodu hraničářů*. Na Chodsku se totiž často pašoval přes hranice tabák, sůl a další zboží. Při těchto akcích šlo mnohokrát o lidský život.¹³⁶

Chodské písně byly hrány především na nejoblíbenější hudební nástroje. Tím byly dudy doprovázené houslemi. Chodové tvrdili, že tato kombinace je mnohem lepší než moravský cimbál. Písně zaujímají různý charakter. V mnoha písních se objevují žertovné podtóny, dojemné ukolébavky i lyrické písně s prvky romantiky. Do zpěvníku Jindřich vybíral písně takovým způsobem, aby mohly být zpívány dětmi od 1–9. ročníku základní školy.¹³⁷

Výběr písní nebyl za účelem folkloristických studií. Není zde rozebírán původ písní ani textů. Vydání klade důraz především na praktické využití písní ve školním a mimoškolním sborovém zpěvu mládeže. Jindřichova vlastní hudební tvorba je hlavně vokální povahy. Pro sólový hlas vytvořil více jak 170 umělých písní s doprovodem klavíru a četné sbory pro mužské, ženské, smíšené i dětské hlasy.¹³⁸

I přes svou mírnou a laskavou povahu, typickou pro umělce podobného charakteru, byl Jindřich Jindřich neústupný v otázce národní, politické a sociální. Jeho mužské sbory se hrdě hlásily svými slovy k odkazu Josefa Václava Sládka v souvislosti s porobeným lidem za rakouského mocnářství. Jako vrchol hrdinné historie chodského obyvatelstva, kraje a přírody se označují sbory *Čerchovan a Bitva u Domažlic*. Mužské sbory vyjadřují autorovu nezlomnou

¹³⁵ JINDŘICH, Jindřich a Jaromír JINDŘICH. *Chodský zpěvník pro mládež*. Praha: Supraphon, 1971, s. 6.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž, s. 7.

¹³⁸ Tamtéž, s. 11.

vůli na poli především národním. V opozici k tomuto přesvědčení uvedl ženské a smíšené sbory, kde se promítá Jindřichův cit a vůle vytvořit lepší, láskyplnější svět a kde se autobiograficky realizuje a popisuje vlastní život se všemi jeho bolestmi, zápasy, ale i radostmi. V celé jeho tvorbě se však odráží kontext doby, v níž tvořil.¹³⁹

Mnohotvárnost života na Chodsku nám dokládají Jindřichovy vydané písně. Jsou výrazem veselí, optimismu, ale i smutku, trápení a třídních rozporů mezi bohatými a chudými lidmi na vesnici. Vojenské písně podávají důkaz o odporu chodského obyvatelstva k vojenské službě v rakouské armádě. Další dokládají každodenní práci mužů a žen především v hospodářství. Nalézáme zde také obraz chodské přírody v různých ročních obdobích.¹⁴⁰

Typickým znakem chodské písně je tvrdá tónina a chodský dialekt. Jindřich čerpal nejen ze své dlouholeté vlastní zkušenosti a citu, ale i z Baarových zápisů chodských lidových písní a také z Hruškova *Dialektického chodského slovníku*. Podobně jako jeho předchůdci sbíral Jindřich hudební materiál např. na svatbách, při stavění máje, na dožínkách a voračkách, na přástkách a dračkách, u tzv. výminkářů nebo uprostřed chodské přírody, kde se setkával s různými typy Chodů.¹⁴¹

Jindřichova hudební stylizace vyznávala pravidlo, jež spočívalo v neporušení přirozeného znění lidové písně. Jeho harmonizace písní tak vycházela přímo z chodského lidu, on se snažil pouze o odborné usměrňování. Jindřichovy první úpravy se zakládaly na dvojhlasém, tříhlasém nebo čtyřhlasém zpracování písně bez instrumentálních mezihér a doher, které ale později připojil ke sborovým i sólovým úpravám písní. Tímto způsobem zavedl do tvorby nový vokální prvek.¹⁴²

Jindřich Jindřich se tímto dílem zasloužil také o zpopularizování lidového tance na Chodsku. V jeho Chodském zpěvníku a cyklech chodských písní pro sbory i sólový hlas je možno rozpoznat čtyřiašedesát typů chodských tanců, např. živou polku, třaslavou polku, menuet, skákavou polku, tanec na šest, sýkorku, zelenyj kúsek, tanec nahoru, ševc, člapák, šotyšku, krůtivou, furiant a další. Typický chodský tanec, tzv. do kolečka, se vyskytuje v mnohých sborových i sólových ukázkách.¹⁴³

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 14.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Tamtéž, s. 15.

¹⁴³ Tamtéž, s. 16.

Chodský zpěvník je hodnotné dílo po stránce hudební, básnické, dialektické, národopisné i sociologické. Zobrazuje různorodý a bohatý život a myšlenky chodského člověka v jeho specifických formách. Chodské písně poskytují ucelený pohled na historii starobylého Chodska a odkazují na dobu v kontextu české i evropské kultury.

7 MUZEUM JINDŘICHA JINDŘICHA V DOMAŽLICÍCH

7.1 VZNIK A HISTORIE MUZEA

Jindřich Jindřich začal se sběratelskou činností muzejních předmětů v roce 1918. Až do roku 1967 nashromáždil přes 7000 exponátů. Při svých putováních po chodském kraji pozoroval, jak se postupně mění vesnický život starobylého Chodska a jak do něj pomalu proniká život nový, moderní, přinášející nejrůznější technické vymoženosti. Ze své vlastní iniciativy začal skupovat z vlastních finančních prostředků a strádat ve svém bytě mizející skvosty staré kultury. Jindřich v roce 1930 k tomu vymezil prostor celého druhého patra v Dolejším předměstí č. 6. v Domažlicích.¹⁴⁴

Muzeum Jindřicha Jindřicha vzniklo v roce 1930 v budově již zaniklé instituce měšťanského chudobince. Dříve se jednalo pouze o soukromou sbírku uměleckohistorického a národopisného charakteru. Dnes je součástí muzea také sbírková knihovna s obsáhlým souborem korespondence s významnými osobnostmi, s nimiž byl za svého života Jindřich v kontaktu. Po roce 1945 věnoval svoji soukromou sbírku městu Domažlicím s podmínkou, že ji bude spravovat a dále rozšiřovat až do své smrti. Finální podobu dostaly prostory muzea až po roce 1950, kdy mu bylo vymezeno 9 místností. Součástí je i Jindřichova pracovna s knihovnou, ložnicí a předsíní.¹⁴⁵

V muzeu proběhla rekonstrukce v roce 1969 a v roce 1972 se otevřelo v komornější moderní podobě s důrazem na národopisné sbírky. Uměleckohistorické sbírky, jež nebyly instalovány, byly umístěny do depozitáře. V současné době je v rámci expozice také původní Jindřichův byt s předměty, jež se váží k jeho pozoruhodné skladatelské osobnosti.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Historie muzea, nezpracováno.

¹⁴⁵ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 76.

¹⁴⁶ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Historie muzea, nezpracováno.

7.2 VÝZNAM JINDŘICHOVA MUZEA

Vážení odborníci z oblasti muzejnictví byli v době zakládání krajských muzeí toho přesvědčení, že kulturní význam mají pouze ústřední instituce spravované školenými odborníky ve smyslu vědeckých zásad. Dle jejich názoru krajská muzea sběratelsky nepostačují a pouze bezvýznamně koncentrují vědecký materiál. Toto stanovisko má původ v době zakládání národopisných muzeí, kdy každé město, ale i obec chtěly mít své vlastní muzeum. Etnograf dr. Karel Chotek toto stanovisko odmítal. Byl přesvědčen, že jejich význam je celorepublikově dostačující z hlediska jejich sbírek obsahujících ucelený obraz jejich kraje.¹⁴⁷ V době zakládání muzeí ve městech bylo velmi populární mít vlastní soukromé sbírky. Kvalitní uspořádání sbírek mělo za cíl podat podrobný a všestranný přehled regionu, kde budou zahrnuty všechny části lidové kultury, a to i docela prosté a všední.¹⁴⁸

Konkrétně Jindřichovo muzeum splňuje výše zmíněná kritéria, čímž nabývá na značné kvalitě z muzejní perspektivy. Muzeum představuje ucelený pohled na chodský lid. Vyskytuje se zde všechno, co sem patří z národopisného hlediska, mimo geologické a hospodářské objekty kvůli omezenosti muzejních prostorů. Přesto je zde všekulturní zastoupení velkého množství exemplářů. Expozice je rozčleněna do třinácti pokojů. Např. ve sbírkách oděvů je zachycen celý historický vývoj chodského kroje od nejstarších typů přes novější až k současné ustálené podobě. K vidění jsou kroje dětské i dospělé, pro všední den, kroje sváteční nebo slavnostní, letní a zimní. Tato část muzea je svým způsobem nejbohatší.¹⁴⁹

Dále je zde vystaveno vše, co bychom mohli nalézt v typickém chodském domě. Jako příklad můžeme uvést obrazy ve skle, jež byly jak v selské jizbě, tak i v městském interiéru. Těchto exemplářů muzeum vystavuje přes tisíc společně s předlohami, podle nichž byly obrazy namalovány. V dalších částech muzea se vystavovaly v 50. letech ukázky chodské keramiky z počátku 19. století z chodských dílen v Domažlicích, Hostouni, Klenčí, Kolovči, Zdanově a Všerubech, dále typické dřevařské a košíkářské výrobky, jež byly součástí interiéru chodské místnosti. K muzejní sbírce patří řezbářsky tvarované sochy nebo malá sbírka hudebních nástrojů. Zajímavou expozici představuje sbírka vzorovaných velikonočních chodských kraslic. Součástí muzea je také malá výtvarná galerie, kde se nachází obrazy a plastiky chodských výtvarníků, malířů a sochařů, např.: obrazy od Jaroslava a Karla Špillarových, Václava a Jana

¹⁴⁷ *Chodsko: věstník Baarovy společnosti*. Domažlice: Baarova společnost, 1938, s. 8–9.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 10.

¹⁴⁹ Tamtéž.

Malých, Jaroslava Maška, Jana Paroubka, Aloise Moravce nebo Jaromíra Hlavsy. Sochařská díla jsou zde od Vladimíra Brettschneidera, Aloise Langerbergra, Františka Zvěřiny a Václava Amorta.¹⁵⁰

Především zásluhou Elišky Příbylové, dlouholeté umělkyně spolupracovnice, jsou veškeré předměty v muzeu s dokonalou přesností upraveny, restaurovány a vystaveny v místnostech ve skříních a v truhlách. Rozvrženy jsou přesně způsobem, jaký odpovídá jejich původnímu rozmístění v selské jizbě. Celou expozici doplňuje sbírka fotografií společně s výstavní síní obrazů a maleb ze života chodského lidu. Speciálně upravená místnost je v muzeu s přesností naaranžovaná jako chodská jizba, kde je každý exponát spolehlivě rozmístěn dle dobového kontextu.¹⁵¹

Chodská lidová kultura se nevyznačuje omezenou izolovaností ve vztahu k okolí. Svým působením vyjadřuje vzájemný vztah městské a maloměstské kultury, konkrétně s městskými řemesly. I takovým materiálem disponuje Jindřichovo muzeum, kde najdeme materiál patřící k městské kultuře chodského kraje se sbírkami výrobků různých řemesel, např. plastiky řezbářů z kostelních i profánních budov.¹⁵²

Po Jindřichově smrti se rozhodlo domažlické Muzeum Chodska, pod jehož správu bylo Jindřichovo národopisné muzeum začleněno, k reinstalaci z důvodu nových požadavků etnografického a národopisného hlediska. Za podpory a pomoci ze strany státu, místních politických a lidosprávních orgánů se dostalo muzeu značných dotací, z nichž byly zřízeny nové depozitáře a získány nové prostory. Prostřednictvím odborné a pomocné podpory došlo k reinstalaci. Muzeum se tak mimo národopisný charakter rozšířilo o připomínku Jindřichova uměleckého života a jeho působení v Domažlicích společně s pietní ukázkou skladatelovy dílny.¹⁵³

Největší výstavní místnost vznikla spojením několika menších. Tvoří jednu z nejcennějších sbírek a kolekcí obrázků na skle v odborném uspořádání podle jednotlivých dílen. Jedná se o výstavu šumavských podmaleb na skle současně s jejich mapou, na níž jsou vyznačeny i skelné hutě v oblasti Šumavy a Českého lesa. Jindřichův život a umělecká tvorba jsou vyobrazeny v jeho pracovně a soukromé knihovně. V roce 1976 proběhlo odhalení

¹⁵⁰ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975, s. 80.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 12.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Historie muzea, nezpracováno

pomníku před Jindřichovým domem, v místě dnešního muzea. Jindřichovu bustu zhotovil akademický sochař Karel Kuneš. Pomník Mistra Jindřicha byl slavnostně odhalen za účasti autorů, představitelů stranických a státních orgánů, přátel a ctitelů skladatele. Pěvecký sbor Čerchovan zazpíval svému bývalému sbormistrovi za přítomnosti chodské stráže.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Tamtéž.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem si stanovil jako cíl podtrhnout význam učitelského povolání v rodině Jindřicha Jindřicha, utřídit podrobné životopisné informace o rodinných příslušnících a představit osobnost Jindřicha se všemi jeho uměleckými a pedagogickými aktivitami, a to vše propojit s přehledem a přiblížením jeho obsáhlého hudebního a národopisného díla.

Z rodiny Jindřichů jsem se zabýval především otcem Aloisem, který sehrál zásadní roli při formování svého syna. Podařilo se mně zformulovat poslání a význam působení pedagoga druhé poloviny 19. století v chodském regionu. Jeho profesní a osobní život pokládám za historicky cenné svědectví o životě a činnosti českého obrozeneckého intelektuála tehdejší doby. Zjistil jsem, že převážná část Jindřichovy rodiny inklinovala k učitelskému povolání a k hudbě a jim také zůstala oddána po celý život. Členové rodiny učili na mnoha místech po celých českých zemích a svým vlivem a profesními kvalitami dokázali obohacovat tehdejší společnost a podpořit intelektuální a národní uvědomění.

Doklad o pedagogických hodnotách rodu Jindřichů zaznamenal Jindřich Šimon Baar ve svém díle *Paní komisarka*. V této literární památce byl zdůrazněn význam osobnosti Jindřichova otce a vliv na formování života jeho i sourozenců. Velký vliv měl na Jindřicha celý jeho rodný kraj, v němž se vystřídali mnozí kvalitní pedagogové a kde má historie školství dlouhou tradici.

Hlavní část mé práce spočívala v představení bohatého tvůrčího života Jindřicha Jindřicha, jenž byl široké české veřejnosti znám převážně jako hudebník a skladatel. Svůj život ale zasvětil také etnografii, jíž se věnoval ve svém volném čase už od raného věku a k níž se nechal inspirovat významnými západočeskými národopisci. Svě životní poslání spatřoval v pedagogické práci. Ta mu umožnila předávat hudební poznatky svým žákům, ze kterých se stali většinou mistři ve svém oboru. Jindřich vděčí za tuto kompetenci především výbornému pedagogickému vzdělání, které se mu během života dostalo.

Dosavadní literaturu zabývající se Jindřichem Jindřichem a jeho rodinou jsem svojí prací rozšířil o historické doložení místa pedagogického působení Jindřichova otce Aloise Jindřicha v městě Klencí. Zdůraznil jsem také vážené osobnosti, jež ovlivnily učitelské povolání Aloise a popsal jsem poměry ve školství 19. století v západočeském regionu. Dále jsem uvedl podrobné osobní informace z Jindřichova života, které utvářely jeho osobnost již od raného

dětství. Jindřichův hudební talent a společenskou angažovanost jsem doložil na informacích z jeho studií, kde vynikal jako velmi nadaný student vymykající se tehdejšímu poměru, a také jsem zdůraznil jeho účast na hudebních akcích. O Jindřichovi se mi podařilo získat historicky doložené informace o profesních pedagogických kvalitách ze svědectví dokladu c. k. školní rady.

Jindřichův patriotismus jsem dokázal na jeho oddanosti městu Domažlice, kde se stal největší kulturní osobností tehdejší doby. Jeho pedagogický talent se projevoval nejen v jeho učitelském povolání a v poskytování soukromých lekcí, ale také v pořádání veřejných přednášek, kde rovněž uplatňoval své učitelské kvality propojené s etnografií a hudebním uměním. Jindřich byl pro své působení vyhledáván v kruhu mnohých vážených literátů, malířů a sochařů nejen z domažlického regionu. Mimoto jsem zachytil např. i jeho zahraniční stáž, kde působil jako delegát z řad učitelů a reprezentoval chodský region jako vážený hudební mistr. Velmi historicky cenné svědectví jsem doložil vztahem s Jaroslavem Vrchlickým, jehož byl při jeho pobytu v Domažlicích největším přítelem a pomocníkem.

O život a dílo Jindřicha Jindřicha se zajímal především Antonín Špelda ve své publikaci *Chodsko, domov můj*, které vyšlo v roce 1975. Od té doby nevzniklo jiné významnější dílo, jež by pojednávalo o velikosti této osobnosti. Antonín Špelda se zaměřil na Jindřicha především jako na hudebního skladatele, a to spíše izolovaně bez hlubšího kontextu. S ostatními členy rodiny a historickými postavami vytvářejícími kulturní prostředí na počátku 20. století se Špelda nezabýval. Proto jsem se snažil vycházet především z archivních pramenů a sestavit tak životopis otce Aloise Jindřicha společně s dostupnými informacemi o dalších členech rodiny. Zdůraznil jsem samotnou pedagogickou činnost Jindřicha Jindřicha a historii školství v Klenčí pod Čerchovem, jež významně utvářela celé učitelství v rodině umělce.

Jindřich svou obětavou prací zasvěcenou svému rodnému kraji Chodsko obohacoval a vyzdvihoval jeho význam v celonárodním kontextu. Jako pedagog, etnograf a hudebník byl svojí prací oddán městu Domažlice, kam se vrátil po svých studiích a kde působil celý svůj život. Svým charakterem a profesionalitou byl znám mezi českými elitami hudebního a vědeckého světa. Jindřichova práce a vytrvalost v oboru ho řadí po bok národních buditelů, kteří od počátku 20. století stojí za formováním české státnosti nejen ve vlastním regionu, ale i v celém českém státě.

Doplněním mé práce by mohl být podrobný hudebně-teoretický rozbor Jindřichových hudebních skladeb, etnografického díla nebo regionálního muzejnictví. Dále může má práce posloužit ke studiu chodského národopisu nebo jako zdroj informací k pedagogickému výzkumu regionálních dějin.

Význam a důležitost učitelského povolání byl znám již z dob dávno minulých. Jindřich Jindřich a jeho rodina toto tvrzení dostatečně dokazují. Společně s vytvořenými trvalými národními hodnotami na poli hudby, pedagogiky, lidové písně, skladatelské činnosti, etnografie, sběratelské činnosti zaujímá Jindřich Jindřich a jeho rodina výsadní postavení mezi českými intelektuály 20. století.

SUMMARY

The aim of my diploma thesis is to introduce the influence and significance of the teaching profession in Jindřich Jindřich's family, as well as to describe his life and art orientation, and to summarize his music and ethnographic work. I have focused primarily on his father Alois who played the fundamental role in forming of Jindřich, and on his son Jindřich who is the personality of the national importance.

I have managed to formulate the importance of professional and personal life of that pedagogue of 19th century, which I consider to be a historically valuable evidence of the Czech national revival movement intellectual of that time. I have found out that the most of Jindřich's family was pedagogically orientated and devoted to that profession for all their lives. They worked in many places of the Czech countries and they were able, through their influence and quality work, to enrich the society of that time and to support the intellectual and national awareness.

The main part of my thesis introduces the life of Jindřich Jindřich in his various roles he had. Above all, he was well known as a musician throughout the Czech countries. He also dedicated his life to ethnography that he studied in his free time since his youth and he was inspired by eminent Western Bohemian ethnographers. Equally important was his role of a pedagogue. Though this vocation he enriched his students and passed his musical knowledge on them. Later, his students usually became masters of their field. Jindřich gained this competence thanks to excellent pedagogical education which he was enabled to receive during his life.

Through his selfless work, dedicated to his home Chod region, he enriched and emphasized nationally the importance of the Western Bohemian region. As a pedagogue, an ethnographer and a musician he was devoted to Domažlice town, where he came back after his studies and where he worked for all his life. Due to his character and professional work, he was well known among the elites of the musical and scientific field. His work and persistence count him among the Czech national revivalists, who helped to form the Czech statehood since the beginning of 20th century not only in their regions but in the whole country.

The goal of my thesis was to introduce the Jindřich's family and the pedagogical aspects of his relatives. I have focused mainly on his father who was known as a teacher. Besides the

work of Jindřich's family in Klenčí pod Čerchovem I was also concerned with the history of the school and with other pedagogical influences in that region. I have presented the rich life of Jindřich since the beginning till his death, as well as the other important people influencing his life, work and the town of Domažlice. Eventually, I have highlighted the work of Jindřich Jindřich and his museum, that has the pedagogical and ethnographical importance of the regional and national character.

VÝZNAMNÁ DATA V ŽIVOTĚ JINDŘICHA JINDŘICHA

1876

Narodil se v Klenčí jako poslední dítě Anny a Aloise Jindřichových.

1889

Složil pro studenty v Klenčí hudební vložky do Baarovy veselohry *Pán z Nemotoh*.

1890

Neúspěšně se pokoušel o přijetí do varhanního oddělení pražské konzervatoře.

1891

Spolu s J. Š. Baarem sbíral o prázdninách chodskou lidovou píseň a začal studovat na učitelském ústavu v Soběslavi.

1892

Český lid tiskl jeho první zápisy chodského písňového folklóru a výsledky sběratelské spolupráce s Jindřichem Šimonem Baarem.

1893

Pro nemoc přerušil studia.

1894–1896

Vrátil se na učitelský ústav a stal se sbormistrem pěveckého sboru spolužáků. Hrál ve smyčcovém kvartetu, zkomponoval *Valčík soběslavských studentů* (klavír, pak orchestr). Dokončil studia na učitelském ústavu (1896) a nastoupil jako učitel ve Lhenicích na Šumavě.

1895

V Klenčí umřel otec Alois Jindřich.

1897

Stal se učitelem na chlapecké škole v Domažlicích.

1899

Složil zkoušku způsobilosti v Plzni.

1901

Začal studovat u Vítězslava Nováka kompozici a u Karla Hoffmeistera klavír.

1902

Zkomponoval několik sborů a vrátil se natrvalo do Domažlic.

1903

Hrál čtyřručně na klavír s Otakarem Zichem a dokončil tři cykly sborů lidových textů z Chodska (pro mužský, ženský a smíšený sbor).

1904

Komponoval zpívané mužské sbory *Oráčova píseň* (Klásterský), *Můj první máj* (Neruda), *Modrý zvonek* (Breska), cyklus *Památce Nerudově pro zpěv a klavír*.

1905

Byl jmenován definitivním učitelem v Domažlicích, vyučoval mnoho soukromých hodin klavíru a zpěvu na měšťanské škole.

1906–1907

Složil *Dvě písně na slova Josefa Václava Sládka pro zpěv a klavír*.

1908

Vyšel cyklus *Sny o lásce pro zpěv a klavír* (verše různých autorů). Seznámil se v Domažlicích s Jaroslavem Vrchlickým. Vydal postupně *Třicet českých národních písní a tanců z Domažlicka pro zpěv a klavír*. Vznikla většina klavírních variací charakteristických na téma české lidové písně z Domažlicka.

1910

Začal společně koncertovat se Ševčíkovo-Lhotským kvartetem.

1911

Odmítl nabídku na místo ředitele hudební školy a dirigenta pěveckého sboru Žerotín v Olomouci. Poprvé doprovodil na klavír Karla Buriana.

1912

Dokončil cyklus *Památce Vrchlického pro zpěv a klavír* (věnován K. Burianovi).

1913

Česká akademie mu udělila cenu pro mladé talentované skladatele za sbor *Svatý Václave!* a *Písně pro zpěv a klavír*, vycházejí *Variace charakteristické*.

1914

Vyšlo Burianovo album s úpravami *Třicet šest lidových písní pro zpěv a klavír*.

1915

Vznikla většina úprav zahrnutých do cyklu *33 Lidové písně moravské pro zpěv a klavír* (věnováno K. Burianovi).

1916

Vydal *Prosté motivy pro zpěv a klavír* (Krásnohorská) a *Písně Heydukovy pro zpěv a klavír*.

1917

Vydal *Písně Krásnohorské pro zpěv a klavír* a podepsal Manifest českých spisovatelů. Seznámil se s dr. Jaromírem Fialou (působil v Domažlicích 1917–1919).

1918

Dokončil *Macharovy písně pro zpěv a klavír*, *Návrat* (Sula) a *Udeřila naše hodina* (Šubrt) *pro zpěv a klavír*, obě z popudu Emmy Destinové, druhá též v úpravě pro mužský a smíšený sbor.

1919

Napsal *Písničku svobody pro zpěv a klavír* (Wenig), dedikovanou Emmě Destinové, byl jmenován čestným členem domažlického Čerchovana, v Klenčí se natrvalo usadil J. Š. Baar.

1920

Začal systematicky pracovat na *Chodském zpěvníku*.

1924

Dokončil *Deset chodských písní pro ženský sbor*, cyklus *Rodný kraj pro ženský sbor* (8 chodských), *Sládkovy písně pro zpěv a klavír*. Odešel na vlastní žádost do penze, aby se mohl plně věnovat národopisné práci.

1925

Dokončil *Rodný kraj pro mužský sbor* (16 chodských), *Rodný kraj pro smíšený sbor* (12 chodských) a *Třicet dva chodských písní pro zpěv a klavír*, v Klenčí umírá J. Š. Baar, upravil *Bulačinu pro mužský sbor*, napsal *Čerchov pro mužský sbor na slova J. Š. Baara*.

1926

Doprovodil jako klavírista Emmu Destinovou na dvaceti koncertech (též 1927). Ve Kdyni vyšel I. díl Jindřichova *Chodského zpěvníku*

1928

Dokončil *Chodské lidové písně a tance pro zpěv a klavír* (řada IV., 50 písní).

1930

Dočasně uzavřel vydávání *Chodského zpěvníku* VII. dílem (od V. dílu vlastním nákladem), nastěhoval se do domu na Náměstí svobody, kde instaloval a stále doplňoval obsáhlou sbírku chodského lidového umění.

1932

Vydal píseň *Bitva u Domažlic pro mužský sbor* (Vrba) a *Chodské* (tři řady úprav lidových písní pro ženský, mužský a smíšený sbor).

1933

Připravil gramofonovou nahrávku tradiční chodské svatby pro Českou akademii a umění.

1934

Dokončil první tři řady chodských tanců pro klavír (*Z kraje Psohlavců*).

1935

Byl jmenován řádným členem České akademie věd a umění.

1939

Začal pořádat ve spolupráci s Boženou Hezkou *Chodské večery pro posílení národního sebevědomí*.

1940

Dokončil *Poklad Chodska pro zpěv a klavír* (102 chodské písně) a připravil novou edici sbírky Erbena–Martinovského (vyd. 1940 a 1951).

1942

Zpracoval pro čtyřruční klavír třetí řadu cyklu *Z kraje Psohlavců*.

1943

Dokončil čtvrtou řadu *Z kraje Psohlavců pro klavír*.

1945

Dokončil čtyřruční zpracování prvních dvou řad *Z kraje Psohlavců*.

1947

Zemřela dlouholetá spolupracovnice Eliška Příbylová.

1949

Byl jmenován čestným členem Svazu československých skladatelů.

1951

Dokončil po dvacetileté práci rozsáhlé národopisné dílo *Chodsko*.

1954

Byl jmenován zasloužilým umělcem.

1955

Vyšlo 1. vydání VIII. díl Jindřichova *Chodského zpěvníku*.

1956

Knih *Chodsko* vyšla v nakladatelství Československá akademie věd (slovník chodského nářečí zůstal v rukopisu).

1957

Byl jmenován národním umělcem.

1961

Byl vyznamenán Řádem práce.

1967

Zemřel 23. 10. v Domažlicích a byl pochován v Klenčí pod Čerchovem.¹⁵⁵

¹⁵⁵ JINDŘICH, Jindřich a Iša POPELKA. *To vy ste ten skládač?: piano: conto e piano*. Praha: Supraphon, 1976, s. 60.

BIBLIOGRAFIE

NÁRODOPISNÉ DÍLO

JINDŘICH, Jindřich a Jaromír FIALA. *Jindřichův chodský zpěvník*. V Domažlicích: Jindřich Jindřich, 1930.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodské lidové písně a tance*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1931.

JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův Chodský zpěvník, chodské písně ve dvou a tříhlasé úpravě*. 2. opr. vyd. Praha: Orbis, 1951.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Nakladatelství Československé akademie věd. Praha: 1956.

JINDŘICH, Jindřich a Jaromír JINDŘICH. *Chodský zpěvník pro mládež*. Praha: Supraphon, 1971.

HUDEBNÍ DÍLO

Písňová tvorba pro sólový hlas

Písně umělé

JINDŘICH, Jindřich. *Památce Nerudově: cyklus deseti písní pro 1 hlas s průvodem klavíru*. Praha: Fr. Urbánek, 1905.

JINDŘICH, Jindřich. *Sny o lásce: písně pro jeden hlas s průvodem klavíru*. V Praze: Fr. A. Urbánek, 1908.

JINDŘICH, Jindřich. *Dvě písně s průvodem piana: Na slova J. V. Sládka*. Praha: V. Kotrba, 1908.

JINDŘICH, Jindřich. *Památce Vrchlického: 10 písní pro 1 hlas s průvodem klavíru*. Přeložil Karel BURIAN. Praha: Fr. Urbánek, 1913.

JINDŘICH, Jindřich. *Mrtvá láska a jiné písně: pro jeden hlas s průvodem klavíru*. Praha: Fr. Urbánek, 1914.

JINDŘICH, Jindřich. *Jaro: cyklus 10 písní s průvodem klavíru*. V Praze: V. Kotrba, 1915.

JINDŘICH, Jindřich. *Písně pro sólový hlas s průvodem klavíru*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1915.

JINDŘICH, Jindřich. *O jedné lásce: cyklus písní pro střední hlas s průvodem klavíru*. V Praze: Fr. A. Urbánek, 1915.

JINDŘICH, Jindřich. *Prosté motivy: šest písniček pro střední hlas s průvodem klavíru*. Praha: Mojmir Urbánek, 1917.

JINDŘICH, Jindřich. *Písně Heydukovy: cyklus 10 písní pro sólový hlas s průvodem klavíru*. Praha: Mojmir Urbánek, 1917.

JINDŘICH, Jindřich. *Má duše letí tobě vstříc: píseň pro střední hlas s průvodem klavíru*. Praha: Barvitijs, 1918.

JINDŘICH, Jindřich. *Písnička svobody: pro 1 hlas s průvodem piana*. Praha: Fr. Urbánek, 1919.

JINDŘICH, Jindřich. *Písně Krásnohorské: 4 písně pro 1 hlas s průvodem klavíru*. Praha: M. Urbánek, 1919.

JINDŘICH, Jindřich. *Hymna: „Udeřila naše hodina“: nápěv se slovy: pro jeden hlas s klavírem [nebo] harmoniem*. V Praze: Fr. A. Urbánek, 1919.

JINDŘICH, Jindřich. *Deset písní na slova J. Kvapila: pro jeden hlas s průvodem klavíru*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1921.

JINDŘICH, Jindřich. *Deset písní pro jeden hlas s průvodem klavíru na slova J. S. Machara*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1921.

JINDŘICH, Jindřich. *Návrat: píseň s průvodem klavíru na slova Pavla Suly*. Praha: M. Urbánek, 1921.

JINDŘICH, Jindřich. *Sovovy písně: pro jeden hlas a klavír*. Praha: Mojmir Urbánek, 1922.

JINDŘICH, Jindřich. *Sládkovy písně: 10 písní pro jeden hlas s průvodem klavíru na slova J. V. Sládka*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1924.

JINDŘICH, Jindřich. *Theerovy písně: deset písní pro jeden hlas s průvodem klavíru na slova O. Theera*. V Praze: Fr. A. Urbánek, 1924.

JINDŘICH, Jindřich a Božena HEZKÁ-ROŽDÁLOVÁ. *Výběr z písní: pro vyšší a střední hlas s průvodem klavíru*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1961.

JINDŘICH, Jindřich. *Zlatý ptáček: zpěv a klavír*. Praha: Panton, 1964.

JINDŘICH, Jindřich. *Zlatý ptáček: zpěv a klavír*. 2. vyd. Praha: Panton, 1979.

Úpravy lidových písní a tanců

JINDŘICH, Jindřich. *Vy lesy modravé: mužský sbor s barytonovým sólem*. Praha: Kotrba, 1905.

JINDŘICH, Jindřich. *Třicet českých národních písní z Domažlicka ze sbírky Č. Holasa: pro hlas s průvodem klavíru*. Praha: B. Kočí, 1909.

JINDŘICH, Jindřich. *Tu malou drobnou písničku: mužský sbor, partitura*. Kutná Hora: Česká Hudba, 1910.

JINDŘICH, Jindřich. *Burianovo album: třicet šest lidových písní českých, moravských a slováckých: pro 1 hlas s průvodem klavíru*. Praha: M. Urbánek, 1915.

JINDŘICH, Jindřich. *Tré sborův (duett) pro soprán a alt s průvodem klavíru (harfy): sbírka zpěvů pro ženské hlasy s průvodem klavíru*. 4. vyd. Praha: Fr. Urbánek, 1920.

JINDŘICH, Jindřich. *Píseň vítězná*. V Praze: vl. n., 1939.

Úpravy lidových písní a tanců pro mužský sbor

JINDŘICH, Jindřich. *Deset chodských písní: pro mužský sbor: partitura*. 2. vyd. Kutná Hora: Česká hudba, 1910.

JINDŘICH, Jindřich. *Rodný kraj: šestnáct chodských písní pro mužský sbor: partitura*. Praha: M. Urbánek, 1925.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodské: patnáct písní a tanců pro mužský sbor: partitura*. Praha: M. Urbánek, 1932.

Sbory ženské

Původní

JINDŘICH, Jindřich. *Tré sborův (duett) pro soprán a alt s průvodem klavíru (harfy): sbírka zpěvů pro ženské hlasy s průvodem klavíru*. 4. vyd. Praha: Fr. Urbánek, 1920.

JINDŘICH, Jindřich. *Osm ženských sborů na slova A. Sovy a J. Nerudy: partitura*. Praha: Hudební nakl. POČ, 1921.

JINDŘICH, Jindřich. *Rci, kterak stát se může. (Madrigal z Decamerona. Jar. Vrchlický)*. 2. vyd. Praha: Pěvecká obec československá, 1922.

JINDŘICH, Jindřich. *Proč jsem si vzala malého mužíčka: sbor pro ženské hlasy (bez průvodu): francouzská prostonárodní ballada*. Přeložil Jaroslav VRCHLICKÝ. Kutná Hora: Česká hudba, 1928.

JINDŘICH, Jindřich. *Sníh: trojhlasý ženský sbor s klavírem na slova Jar. Vrchlického: partitura*. Kutná Hora: Česká hudba, 1928.

Úpravy lidových písní a tanců pro ženský sbor

JINDŘICH, Jindřich. *Čtyři chodské písně: pro čtyřhlasý ženský sbor: partitura*. Kutná Hora: Česká Hudba, 1910.

JINDŘICH, Jindřich. *Deset chodských písní: pro ženský sbor: partitura*. Kutná Hora: Česká Hudba, 1924.

JINDŘICH, Jindřich. *Rodný kraj: 8 chodských písní pro ženský sbor: partitura*. Praha: M. Urbánek, 1925.

JINDŘICH, Jindřich. *Čtyři lidové písně československé*. Praha: Pěvecká obec československá, 1930.

JINDŘICH, Jindřich. *Dvě chodské tance: pro trojhlasý a klavír: partitura*. Kutná Hora: Česká Hudba, 1931.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodské: dvacet čtyři písní a tanců pro ženský sbor: partitura*. Praha: M. Urbánek, 1932.

JINDŘICH, Jindřich. *Lidové písničky pro tříhlasý ženský sbor*. Praha: Supraphon, 1969.

Sbory dětské

JINDŘICH, Jindřich. *Osm chodských písniček dětských: pro 2-3 hlasy s průvodem klavíru*. Praha: Panton, 1967.

JINDŘICH, Jindřich a Jaromír JINDŘICH. *Chodský zpěvník pro mládež*. Praha: Supraphon, 1971.

Sbory smíšené

Původní

JINDŘICH, Jindřich. *Kouzlo letního dne: osmihlasý sbor*: partitura. Praha: Fr. A. Urbánek, 1900.

JINDŘICH, Jindřich. *Česká písnička. Na slova Vlad. Slovana*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1907.

JINDŘICH, Jindřich. *České písní. Osmihlasý smíšený sbor na slova Jar. Vrchlického*. Praha: Pěvecká obec československá, 1911.

JINDŘICH, Jindřich. *Vzpomínky tiché letní k nám. Smíšený sbor smuteční na slova J. Peška*. Praha: V. Kotraba, 1913.

JINDŘICH, Jindřich. *Zpěv vánoční. Smíšený sbor se sólem tenorovým, sopránovým a prův. varhan. Na slova J. Hrušky*: partitura. Kutná Hora: Česká hudba, 1915.

JINDŘICH, Jindřich. *Píseň jarní. Slova J. V. Sládka*: partitura. Praha: Edice Pěvecké obce československé, 1934.

JINDŘICH, Jindřich. *Bulačina*. Praha: Orbis, 1951.

Úpravy lidových písní a tanců pro smíšený sbor

JINDŘICH, Jindřich. *Čtrnáct chodských písní pro smíšený sbor*: partitura. V Kutné Hoře: A. Švarc, Česká hudba, 1912.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodské: čtrnáct písní a tanců pro smíšený sbor*: partitura. Praha: M. Urbánek, 1932.

Melodramy

JINDŘICH, Jindřich. *Holoubek: melodram*. 2. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek, 1920.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodský kraj: melodram*. Praha: Barvitiuss, 1933.

Skladby instrumentální

Skladby pro klavír

JINDŘICH, Jindřich. *Nálady: pro piano na dvě ruce*. Praha: J. Otto, 1904.

JINDŘICH, Jindřich. *Večerní nálady: pro klavír na dvě ruce*. Praha: J. Otto, 1906.

JINDŘICH, Jindřich. *Valčík: pro klavír na dvě ruce*. Praha: Emil Starý, 1912.

JINDŘICH, Jindřich. *Variace charakteristické: na thema české lidové písně z Domažlicka: pro piano*. V Praze: Fr. A. Urbánek, 1913.

JINDŘICH, Jindřich. *Z kraje Psohlavců: 5 chodských tanců: pro klavír na dvě ruce*. Praha: Mojmir Urbánek, 1933.

JINDŘICH, Jindřich. *Z kraje Psohlavců: 20 chodských tanců pro klavír na 4 ruce*. Praha: SNKLHU, 1956.

JINDŘICH, Jindřich, ŠOLC, Milan, *Dva chodské tance: pro klavír na čtyři ruce*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960.

Skladby orchestrální

JINDŘICH, Jindřich. *První svítání v horách. 2. Elegie: pro smyčcový orchestr*. partitura. Kutná Hora: Česká hudba. 1911.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodské tance: suita. instrumentoval B. Leopold*. Praha: Orbis, 1951.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní prameny:

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Z mého dětství.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, V Soběslavi.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Můj bratr Jindřich.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Jeho vliv na kulturní život.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Jaroslav Vrchlický a Jindřich.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Přátelé z hudebníků.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Karel a Emil Burianovy a Ema Destinová.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Návrh na udělení čestného titulu zasl. umělkyně Boženě Hezké, CH 78.071.

Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, Životopisné vzpomínky L 52.461, Sběratelská činnost.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Obecná (národní) a měšťanská (střední) škola Klenčí pod Čerchovem, nezařazeno.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Masarykova základní škola a mateřská škola Klenčí pod Čerchovem, nezařazeno.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, Okresní školní rada (česká) Domažlice, 4 i. č. 328.

Literatura:

BAAR, Jindřich Šimon. *Paní komisarka*: 1. díl Chodské trilogie. Praha: Československý spisovatel, 1958.

BERNDORF, Alexandr. *Jindřich Jindřich, Za hudebním vzděláním*, 1928/1929.

BOZDĚCH, Jan. *Klenčí: Průvodce chodským městečkem a okolím*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1958.

GARDAVSKÝ, Čeněk. *Skladatelé dneška*. Praha: Panton, 1961.

HOFFMEISTER, Karel. *50 let s Vítězslavem Novákem*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1949.

HOLUB, Zbyněk, ed. *Genius loci českého jihozápadu*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 2006.

HOVORKA, Ladislav: *Jindřich Jindřich. Nástin životopisný a bibliografický*. Praha: Hudební nakladatelství Pěvecké obce československé, 1936.

HRUŠKA, Jan František, František TEPLÝ a Jindřich Šimon BAAR. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, Obzinovy tisky, 1927.

CHODSKO: věstník Baarovy společnosti. *K šedesátým pátým narozeninám Mistra Jindřicha Jindřicha, předsedy Baarovy společnosti*. V Domažlicích: Baarova společnost, 1941.

JINDŘICH, Alois. *Starosvětské obrázky*, Domažlice: Baarova společnost, 1940.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1956.

JINDŘICH, Jindřich a Jaromír JINDŘICH. *Chodský zpěvník pro mládež*. Praha: Supraphon, 1971.

JINDŘICH, Jindřich a Iša POPELKA. *To vy ste ten skládač?: piano: conto e piano*. Praha: Supraphon, 1976.

JINDŘICH, Jindřich. *Jak jsem vedl Mistra Nováka na Čerchov*. In: Vítězslav Novák. *Studie a vzpomínky*. Redigoval Antonín Srba. Praha: Osvětový klub, 1932.

JINDŘICH, Jindřich. *Moje styky se spisovatelem Janem Františkem Hruškou*. In: Hruškův památník. *Stati, vzpomínky a básně k sedmdesátým narozením Jana Františka Hrušky*. Uspořádal Emil Felix. Plzeň: Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, 1935.

JINDŘICH, Jindřich. *Několik vzpomínek na milého přítele Jindřicha Šimona Baara*. In: Baarův památník. Praha: Českomoravské podniky tiskařské a vyd., 1926.

JINDŘICH, Jindřich. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 1. A-L. Praha: St. hudební vyd., 1963.

NOVÁK, Vítězslav. *Vítězslav Novák o sobě a o jiných*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1946. *Chodsko: věstník Baarovy společnosti*. Domažlice: Baarova společnost, 1938.

ŠPELDA, Antonín. *Hudební dílo Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Krajské nakl., 1955.

ŠPELDA, Antonín. *Mužské sbory Jindřicha Jindřicha*. Praha: Hudební nakl., 1948.

Časopisecké a novinové články:

FIALA, Jaromír. Jindřich Jindřich. (K 50. narozeninám.), *Listy hudební matice*, 5., 1925.

HORÁK, Jiří. Jindřichovo „Chodsko“, *Československá ethnografie*, 4, 1956.

HRUŠKA, Jan František. *Vzpomínky na skladatele Jindřicha Jindřicha*, (Ku padesátým narozeninám), *Český deník*, 1926.

JANOUSEK, Stanislav. *Devadesát let Jindřicha Jindřicha*, *Rudé právo*, 1966.

KLÁŠTERSKÝ, Antonín. Na hyjtě u Jindřicha Jindřicha, *Národní listy*, 9. IV., 1933.

KRAMAŘÍK, Jaroslav. In memoriam Jindřicha Jindřicha. *Věstník Národopisné společnosti československé při ČSAV a Slovenskej národopisnej spoločnosti při SAV*, 1967.

KRAMAŘÍK, Jaroslav. Osmdesát let plodného života, *Naše vlast*, 4, 1956.

MARKL, Jaroslav. Pětaosmdesátiny chodského sběratele, *Hudební rozhledy*, 14, 1961.

ROUBÍK, František. Za národním umělcem Jindřichem Jindřichem, *Muzejní a vlastivědná práce*, 6, 1968.

ŠOTKOVÁ, Blažena. Chodské lidové umění ve sbírkách Jindřicha Jindřicha, *Věci a lidé*, 6, 1954.

ŠPELDA, Antonín. Umělec, který patří lidu. *Lidová demokracie*, 1954.

ŠTĚTINOVÁ, Dagmar. Dobrý přines do sencí, *Květy*, č. 45, 11. XI., 1967.

VANĚK, Jindřich. Zemřel národní umělec Jindřich Jindřich. *Rudé právo*, 24. X., 1967.

Elektronické zdroje:

Chodsko. Oficiální stránky města regionu [online]. Dostupné z www: <http://www.chodsko.net/co-videt/bod-zajmu/405>

[Citováno dne 2019-03-4.].

Muzeum Chodska. Oficiální stránky muzea [online]. Dostupné z www: <https://www.muzeum-chodska.com/muzeum-j-jindricha/fotogalerie>

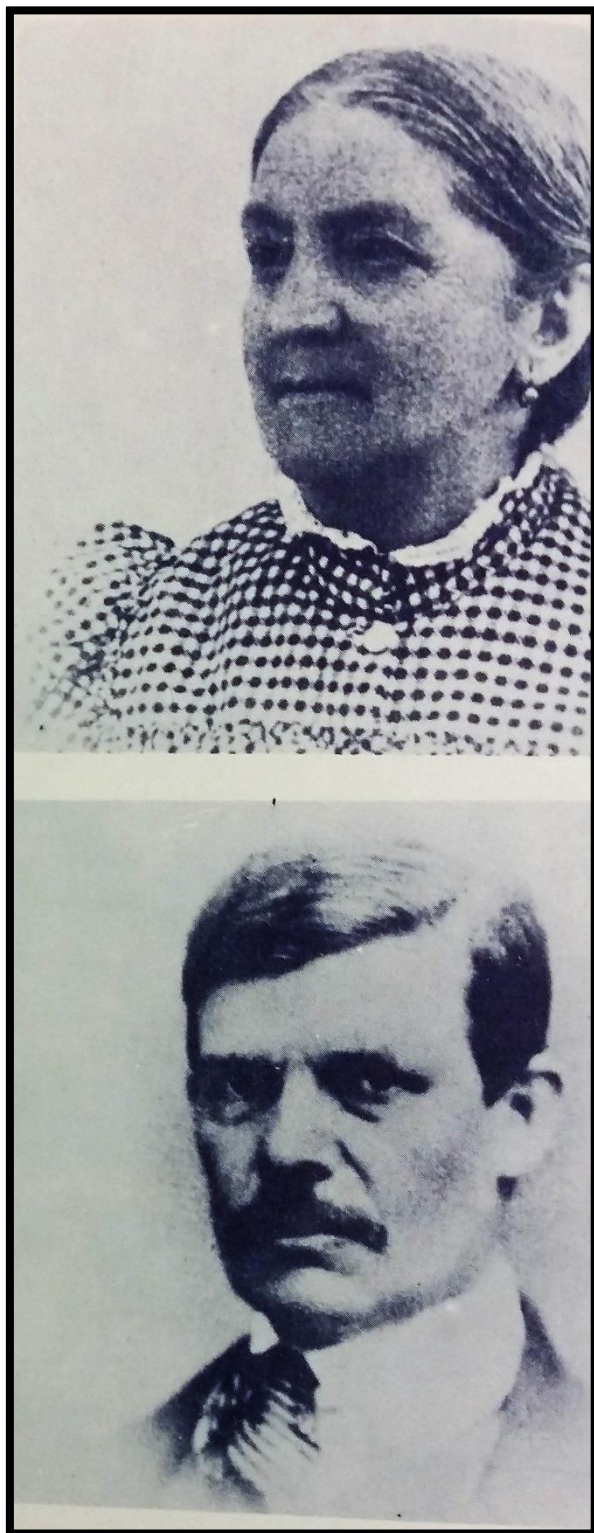
[Citováno dne 2019-03-16.].

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Seznam příloh:

1. Příloha č. 1 – matka Anna Klímová a otec Alois Jindřich.
2. Příloha č. 2 – Výhledy u Klenčí v roce 1894, stojící zleva: Alois Jindřich (starší bratr J. Jindřicha), sestra Betty (provdaná Blauová), J. Š. Baar, druhý zprava osmnáctiletý Jindřich Jindřich.
3. Příloha č. 3 – smyčcové kvarteto učitelského ústavu v Soběslavi, zleva O. Stehlík, J. Jindřich, R. Kolář a J. Pávek.
4. Příloha č. 4 – otec Alois Jindřich jako učitel.
5. Příloha č. 5 – mladý učitel Jindřich Jindřich.
6. Příloha č. 6 – hudební skladatel Jindřich Jindřich.
7. Příloha č. 7 – zasloužilý umělec Jindřich Jindřich.
8. Příloha č. 8 – Jindřich Jindřich ve své pracovně.
9. Příloha č. 9 – klavírní mistr Jindřich Jindřich.
10. Příloha č. 10 – busta Jindřicha Jindřicha od sochaře Václava Amorta.
11. Příloha č. 11 – busta Jindřicha Jindřicha od sochaře Karla Kuneše.
12. Příloha č. 12 – poštovní známka k 100. výročí narození Jindřicha Jindřicha.
13. Příloha č. 13 – deska s místem narození Jindřicha Jindřicha v Klenčí pod Čerchovem.
14. Příloha č. 14 – expozice v Muzeu Jindřicha Jindřicha – pracovna.
15. Příloha č. 15 – expozice v Muzeu Jindřicha Jindřicha – chodská tematika.

PŘÍLOHA

¹⁵⁶ JINDŘICH, Jindřich a Iša POPELKA. *To vy ste ten skládač?: piano: conto e piano*. Praha: Supraphon, 1976. s. 8.

Příloha č. 2 – Výhledy u Klenčí v roce 1894, stojící zleva: Alois Jindřich (starší bratr J. Jindřicha), sestra Betty (provdaná Blauová), J. Š. Baar, druhý zprava osmnáctiletý Jindřich Jindřich.¹⁵⁷

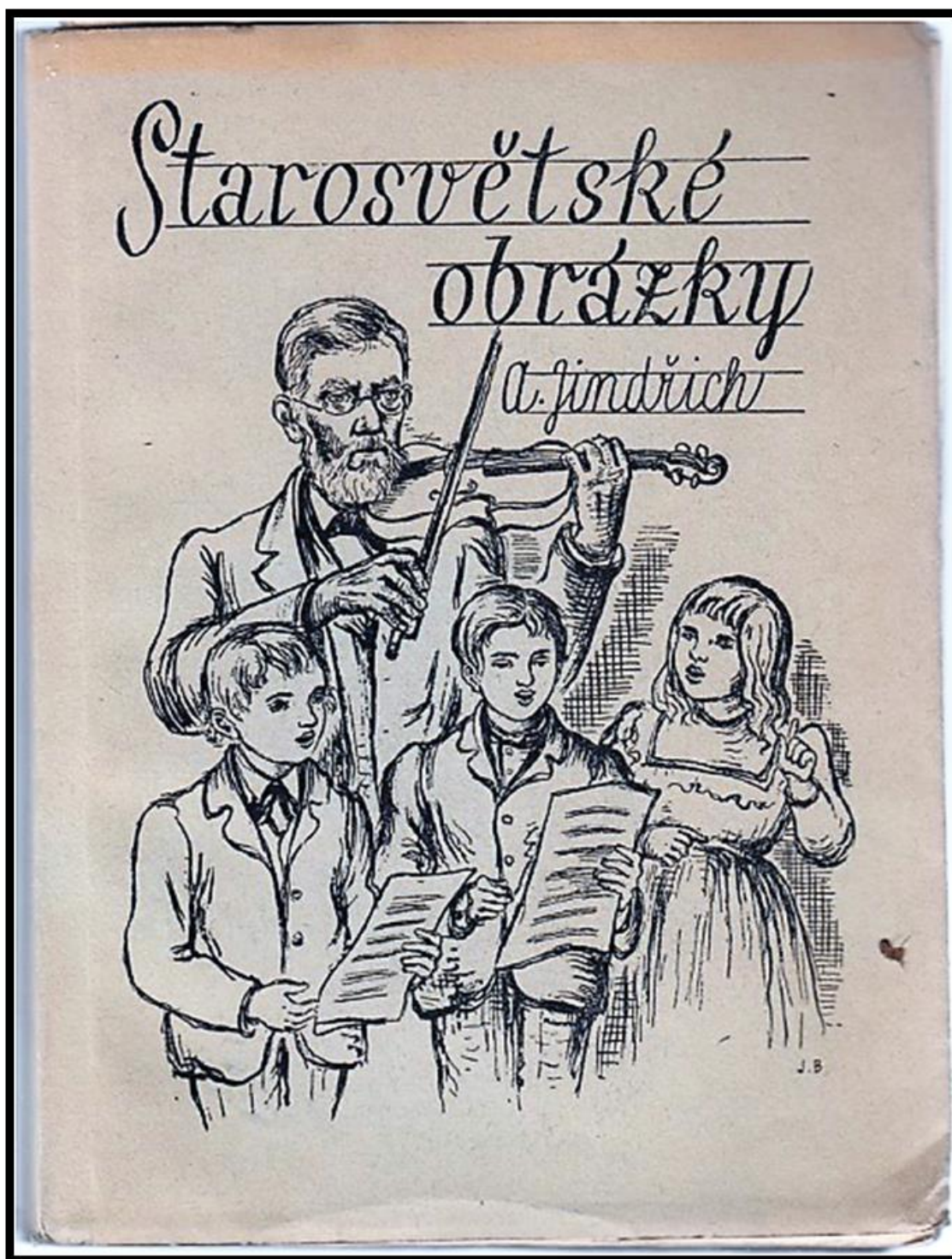

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 44.

Příloha č. 3 – smyčcové kvarteto učitelského ústavu v Soběslavi, zleva O. Stehlík, J. Jindřich, R. Kolář a J. Pávek.¹⁵⁸

¹⁵⁸ ŠPELDA, Antonín. *Chodsko, domov můj: život a dílo národního umělce Jindřicha Jindřicha*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975.

¹⁵⁹ JINDŘICH, Alois. *Starosvětské obrázky*, Domažlice: Baarova společnost, 1940.

¹⁶⁰ Archiv Muzea Jindřicha Jindřicha v Domažlicích. Novinové články, životopisné práce, E4/7A.

¹⁶¹ Tamtéž.

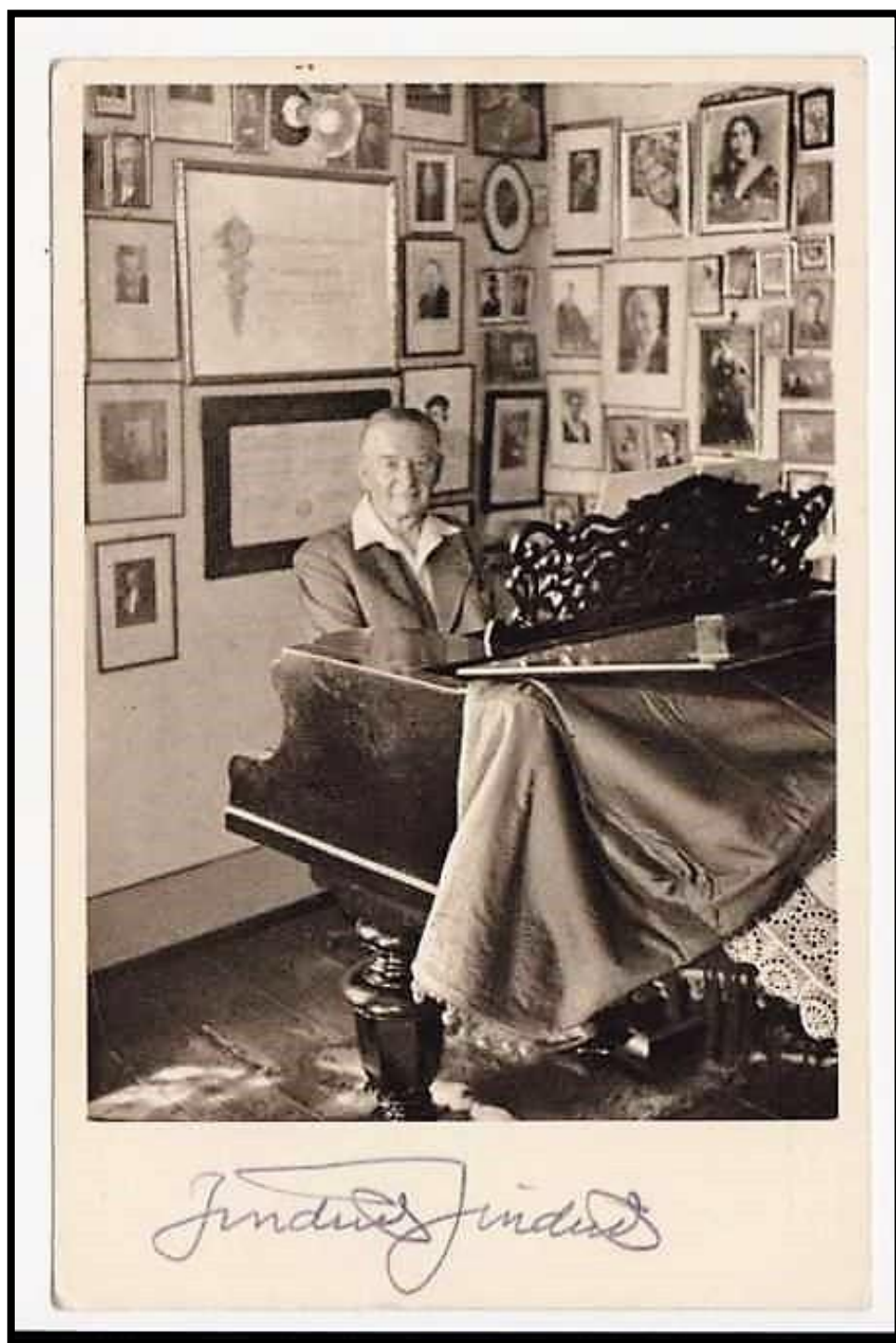
Příloha č. 7 – zasloužilý umělec Jindřich Jindřich.¹⁶²

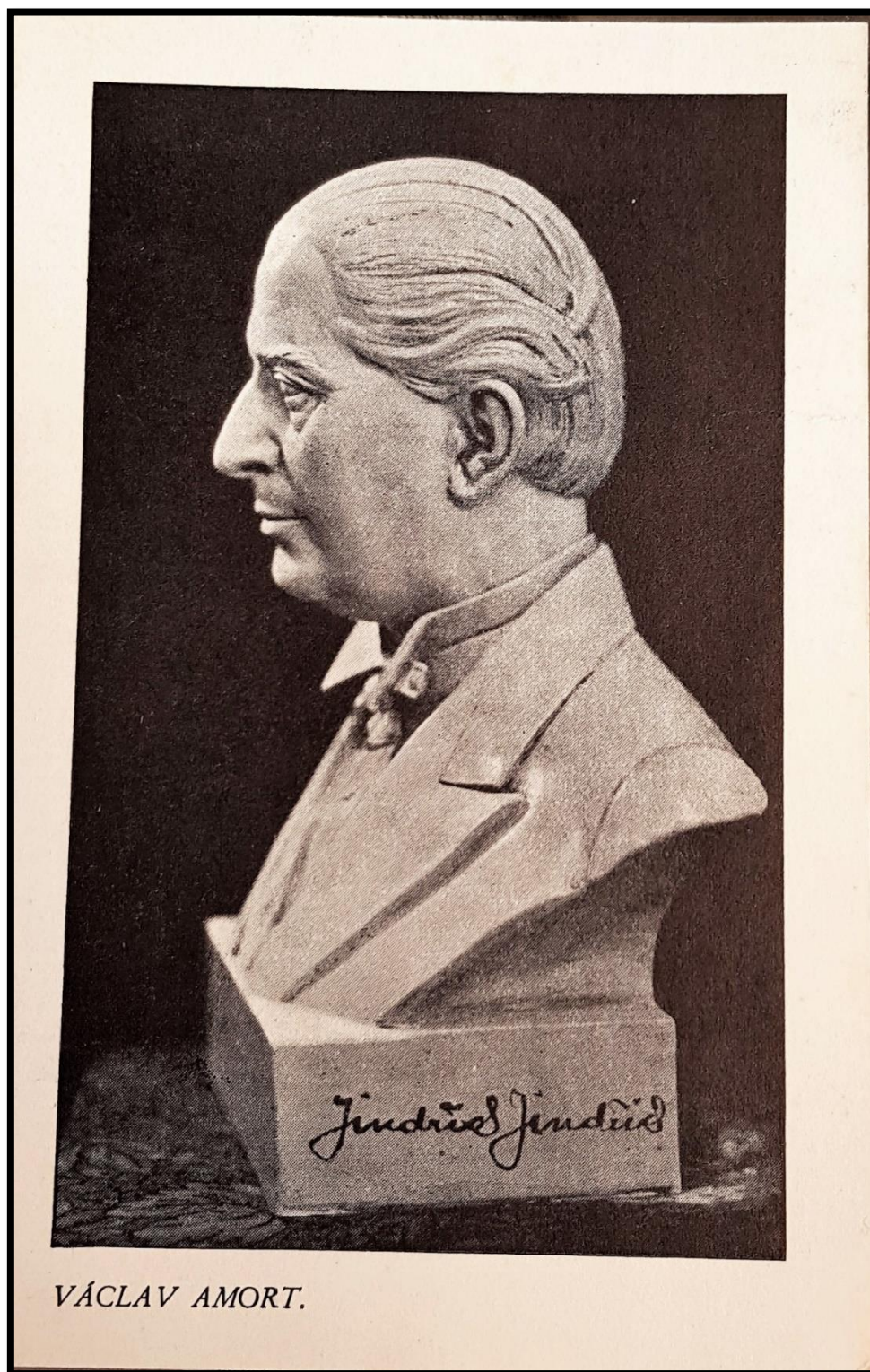
¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

Příloha č. 11 – busta Jindřicha Jindřicha od sochaře Karla Kuneše.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Tamtéž.

Příloha č. 12. – poštovní známka k 100. výročí narození Jindřicha Jindřicha.¹⁶⁷

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Dostupné z [www: http://www.chodsko.net/co-videt/bod-zajmu/405](http://www.chodsko.net/co-videt/bod-zajmu/405)

¹⁶⁹ Dostupné z [www: https://www.muzeum-chodska.com/muzeum-j-jindricha/fotogalerie](https://www.muzeum-chodska.com/muzeum-j-jindricha/fotogalerie)

Příloha č. 15. – expozice v muzeu Jindřicha Jindřicha v Domažlicích – chodská tematika.¹⁷⁰

¹⁷⁰ Tamtéž.